

Suomi—englanti-koodinvaihto espanjalaisen au pairin ja kahden suomalaisen lapsen
kysymyslauseissa

Jarno Pihlajamaa

Suomen kielen

pro gradu -tutkielma

Oulun yliopisto

2021

SISÄLLYSLUETTELO

Sisällys

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkielman aihe.....	1
1.2. Tutkimuskysymykset	1
2. TEOREETTINEN VIITEKEHYS	3
2.1. Koodinvaihto.....	3
2.2. Koodinvaihdon tutkimus.....	4
2.3. Kehyksen määritelmä.....	6
2.4. Kysymyslauseen ja lauseen määritelmät.....	7
3. AINEISTO JA MENETELMÄ	10
3.1. Tutkimusaineisto	10
3.2. Tutkimusmenetelmä.....	11
3.3. Aiempi au pair -aineistoon pohjautuva tutkimus	12
4. KOODINVAIHTO EETUN JA OLLIN KYSYMYSLAUSEISSA	13
4.1. Koodinvaihto Eetun kysymyslauseissa	13
4.2. Koodinvaihto Ollin kysymyslauseissa	19
5. KOODINVAIHTO MARIAN KYSYMYSLAUSEISSA	22
5.1. Marian <i>do you</i> -kysymykset.....	23
5.1.1. Marian <i>do you want</i> -kehys	23
5.1.2. Marian <i>do you know</i> -kehys	25
5.1.3. Marian <i>do you think</i> -kehys.....	26
5.2. Marian <i>are you going to</i> -kehys	26
5.3. Marian <i>missä se on</i> -kehys	28
5.4. Marian <i>can you</i> -kehys.....	29
5.5. Marian <i>minkä väristä x</i> -kehys.....	31
5.6. Marian <i>it is</i> -kehys.....	33
5.7. Loput Marian kysymyslauseista.....	35
6. OSALLISTUJIEN KOODINVAIHDON VERTAILUA	43
6.1. Osallistujien kysymysten vaihtelutyypin esittely	43
6.2. Kielten vaihtelun ja kehysten suhde.....	44
6.3. Osallistujien koodinvaihdon kielten tarkastelua	45
7. PÄÄTÄNTÖ	49
LÄHTEET	52

1. JOHDANTO

1.1. Tutkielman aihe

Tässä tutkielmassa tutkin espanjalaisen au pairin ja tämän suomalaisen au pair -perheen lasten välisiä monikielisiä keskusteluja. Tarkemmin sanottuna tutkin osallistujien esittämiä kysymyslauseita. Selvitän, millä tavalla koodinvaihto näkyy kysymyksissä ja miten eri puhujien koodinvaihto eroaa toisistaan. Minun on luonnollista ottaa vertailuun myös eri kielten, englannin ja suomen, välinen suhde. Pyrin saamaan selville, kuinka paljon keskusteluiden kieliä käytetään suhteessa toisiinsa.

Tavoitteenani on saada kuva koodinvaihdon luonteesta kyseisissä keskusteluissa. Koska koodinvaihdesta on tehty paljon tutkimusta, on kiinnostavaa nähdä, miten nämä keskustelut raamittuvat aiemman tutkimuksen tuloksiin. Olen itsekin tehnyt supeamman tutkielman samojen henkilöiden koodinvaihdesta (Pihlajamaa 2019). Pidän pro gradu -tutkielmaani tarkentavana ja laajentavana työnä aiemmalle tutkimukselleni. Lisäksi olen tällä kertaa valinnut tarkastelun kohteeksi tarkkarajaisemman ilmiön, eli kysymyslauseet.

Vaikka koodinvaihto onkin tutkittu aihe, kysymyslauseita ei ole sen näkökulmasta liikojia tutkittu. Samasta aineistosta on tosin jo julkaistu kysymysvuoroja käsittelevä tutkimus (Tolonen 2020), mutta siinä käytetyn aineiston määrä on pienempi sekä aihe eroaa selvästi omastani Tolosen tutkimuksen keskittyessä kysymys—vastaus-vieruspareihin. Saan oman tutkielmani myötä arvokkaan tilaisuuden laajentaa tämän keskustelijaryhmän koodinvaihdon tutkimusta. Kerron lisää aiemmasta tutkimuksesta luvussa 3.

1.2. Tutkimuskysymykset

Olen muodostanut tutkimustani varten kolme tutkimuskysymystä. Tutkimuskysymykseni ovat

1. Millaista lauseensisäistä koodinvaihtoa osallistajat käyttävät kysymyslauseissa?

2. Millä tavalla osallistujien koodinvaihto eroaa toisistaan?
3. Millaisissa vuorovaikutuskonteksteissa koodinvaihtoa sisältäviä kysymyslauseita käytetään?

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tarkoitus on selvittää, millä tavalla koodi, eli puhujien käyttämä kieli, vaihtuu osallistujien kysymyslauseissa. Haluan nähdä, löytyykö koodinvaihdosta johdonmukaisuuksia. Tiettyjen sanojen, rakenteiden, lausekkeiden sekä lauseenjäsenten muodostaminen tietyllä kielellä ovat huomioni kohteena. Pysin luomaan koostavan kuvauksen eri kielten vaihtelusta keskusteluissa.

Kun olen koonnut havaintoja eri puhujien koodinvaihdosta, on mahdollista vertailla puhujien koodinvaihdon tapaa keskenään. Hypoteesini on, että Marian käyttämä koodinvaihto eroaa lasten tavasta vaihtaa kieltä. Lasten koodinvaihto taas olisi enemmän toistensa kaltaista. Kielen vaihtelu toiseen kieleen voi painottua eri tavalla eri puhujilla. Pohjaan hypoteesini aiempaan tutkielmaani (Pihlajamaa 2019)

Kolmas tutkimuskysymys tarkoittaa sitä, mitkä asiat aktivoivat koodinvaihtoa ja millaisissa yhteyksissä koodinvaihto aktivoituu. Tulen tarkastelemaan, millaisia tehtäviä koodinvaihdolla on. Aina ei kuitenkaan ole mahdollista saada selville koodinvaihdon tehtävää. Hypoteesini kolmanteen tutkimuskysymykseen onkin, että joskus koodinvaihtoon löytyy syy tai tehtävä esimerkiksi kontekstin perusteella, mutta aina taustaa koodin vaihtumiselle ei ole mahdollista selittää.

2. TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1. Koodinvaihto

Koodinvaihto on kahden tai useamman kielen vaihtelua kielenkäyttötilanteessa (Gardner-Chloros 2009). Tarkemmin määriteltynä sillä voidaan tarkoittaa muunkin koodin, kuten murteen, vaihtelua, mutta omassa tutkimuksessani käsittelen nimenomaan kahden eri kielen, englannin ja suomen, välistä vaihtelua.

Myers-Scotton (1993) käyttää koodinvaihtotilanteissa esiintyvistä kielistä nimityksiä matriisikieli ja upotettu kieli. Matriisikieli on keskustelun hallitseva kieli, eli sitä käytetään keskustelussa enemmän. Upotettu kieli on se kieli, johon matriisikieli ajoittain vaihtuu. Käyttämissäni *au pair* -keskusteluissa englannin voidaan sanoa toimivan matriisikielenä. Se on enemmän tai vähemmän keskustelijoiden yhteinen kieli, johon suomi sekoituu.

Kuitenkin lausetasolla matriisikielen määrittelyminen on hankalampaa. Aineistossani on koodinvaihtoa suomeen, mutta myös Englantiin lauseesta riippuen. Esimerkiksi kysymys *can you put more punainen* sisältää koodinvaihdon englannista suomeen sanojen *more* ja *punainen* rajalla. Tässä koodinvaihdon paikka on helppo määrittellä. Kysymyslauseessa *kuka it is* taas on hankalampi sanoa, vaihtuuko koodi Englantiin vai onko ainoa suomenkielinen sana *kuka* koodinvaihdon paikalla.

Zabrodszkaja selvittää tutkimuksessaan (2009) venäjän ja viron välisen koodinvaihtotapusten matriisikieltä ja upotettua kieltä. Hänen mukaansa tutkijat ovat yrittäneet määrittellä matriisikieltä muun muassa katsomalla, kumman kielen morfeemeja lause sisältää enemmän, kumpi kieli aloittaa lauseen, tai tarkastelemalla lausekkeiden verbejä. Matriisikielen päättelemisen on kuitenkin monimutkaista.

Muun muassa juuri Myers-Scottonin jäljiltä levinnyt ajatus on, että upotettu kieli mukautuu matriisikielen kielioppiin yksinkertaisissa lisäyksissä (simple insertion), eli esimerkiksi yhden sanan koodinvaihtotapauksissa. Kompleksisimmissa lisäyksissä (complex insertion) upotettu kieli taas säilyttää oman kielioppinsa.

Auer & Muhamedowa (2005) ovat artikkelissaan esitelleet matriisikielen ja upotetun kielen hankalia tapauksia. He ovat ottaneet myös suoraan kantaa Myers-Scottonin matriisikieli-teoriaan ja ajatukseen yksinkertaisen ja kompleksisen lisäyksen kieliopin

säilymisestä . He sanovat suoraan, että selvä matriisikielen tunnistaminen koodia vaihtelevassa puheessa on mahdotonta, sekä upotetun kielen kieliopin mukautuminen ei ole suorassa suhteessa siihen, onko kyseessä yhden sanan upotus vai monimutkaisempi koodinvaihto (Auer & Muhamedowa 2005).tä

En ole näistä syistä työssäni halunnut määritellä lauseiden matriisikieltä. Joidenkin kysymysten kohdalla olen osoittanut sen sanan, jonka kohdalla koodi vaihtuu, mutta silloin kyse on ollut mielestäni selvästä koodinvaihdon rajasta. Muutoin olen tutkimuksessani pidättäytynyt matriisikieli-termin käyttämisestä. En myöskään ole luokitellut kielenvaihtotapauksia yksinkertaisiin ja kompleksisiin lisäyksiin, koska tutkielmani aihe käsittelee muita asioita.

Koodinvaihtoa voidaan sanoa olevan kahdenlaista; lauseensisäistä ja lauseiden välistä koodinvaihtoa. Lauseensisäisellä eli intrasententiaalisella vaihdolla tarkoitetaan sitä, että kaksi tai useampi eri kieli vaihtelee saman lauseen sisällä. Lauseiden välinen eli intersententiaalinen koodinvaihto taas tarkoittaa sitä, että koodi vaihtuu eri lausumissa. Myös tämä erottelu on peräisin Myers-Scottonilta (1993). Usein monikielinen puhuja vaihtaa koodia kummallakin tavalla. Tämän tutkielman pääpaino on lauseensisäisessä koodinvaihdossa, mutta tulen myös sivuamaan lauseiden ja ei-lausemaisten rakenteiden välistä vaihtelua.

2.2. Koodinvaihdon tutkimus

Merkittäviin koodinvaihdon tutkijoihin kuuluu yhdysvaltalainen Gumperz, jonka työ kielten ja kieltenvälisten kohtaamisten kanssa on edistänyt useiden alojen, niin kuin sociolinguistiikan ja diskurssin, tutkimista.

Yhdysvaltalainen Gumperz on sociolinguistiikan ohella tutkinut huomattavan määrän koodinvaihtoa. Hän on käsitellyt muun muassa sitä, minkälaiset osat lauseessa vaihtavat koodia yleisimmin (1977). Juuri tämä on mielenkiintoni kohteena tässä tutkimuksessa. Gumperz myös esittelee julkaisussaan (1982) kuusi koodinvaihdon funktiota. Näillä funktioilla tarkoitetaan niitä tehtäviä, joita koodinvaihdolla on. Gumperzin mukaan koodinvaihtoa käytetään esimerkiksi referoinnin tai toiston keinona sekä persoonallisen ja objektiivisen näkökulman vaihtelun merkinä.

Gumperzin funktiot ovat saaneet jonkin verran kritiikkiä osakseen. Auer (1995) on kyseenalaistanut koko funktiojaottelun ongelmallisena sen tulkinnallisuuden vuoksi. Varsinkin toistofunktio on joutunut kriittisen tarkastelun kohteeksi. Auerin mukaan toistofunktio vaatii vahvemman pohjan, että se olisi kategorisoitavissa (Auer 1995: 120). Frick (2003) tarttuu niin ikään juurikin toiston funktioon ja ilmaisee, että toisto ei ole funktio ensinkään, vaan keskustelullinen rakenne.

En edellä mainittujen syiden perusteella käytä Gumperzin funktiojaottelua tutkielmasani. Sen sijaan otan selvää, millaisissa vuorovaikutustilanteissa koodinvaihtoa esiintyy, sekä millaiset lauseet ja keskustelujen aiheena olevat asiat aktivoivat koodinvaihtoa.

Lauttamus (1992) on jakanut monikielisen puheen tuottamisen neljään kategoriaan, koodinmuutokseen, koodinsekoitukseen ja kahteen erilliseen lainaamisen vastineeseen sporadiseen ja integroituneeseen lainaan. Lauttamuksen mukaan kaikki neljä luokkaa ovat osa samaa jatkumoa, jonka rajankäynti on ongelmallista.

Lauttamuksen mukaan koodinmuutokset muodostuvat monesta sanasta, kuten kokonaisista lauseista tai lausekkeista. Koodinsekoitukset ovat yleensä yksittäisiä sanoja, useimmiten substantiiveja. Kummatkaan eivät mukaudu matriisikieleen, vaan ne säilyttävät lähtökielensä morfologisen muodon.

Lauttamus jatkaa, että sporadinen laina mukautuu matriisikieleen morfologisesti, mutta ääntöasu säilyy. Integroitunut laina taas on mukautunut matriisikieleen sekä morfologisesti että fonologisesti.

Aineistostani löytyy Lauttamuksen jaotelmien perusteella koodinsekoituksia, -muutoksia ja sporadisia lainoja, mutta en tule erittelemään esimerkkejä tällä tavalla, vaan puhun kaikista tapauksista koodinvaihtona. Lauttamus esittää kuitenkin kiinnostavan huomion koodinvaihdon mukautumisesta matriisikieleen, joka on relevantti tutkimukseni kannalta.

Lähestyn monikielisiä keskusteluja perustuen olettamukseen, että koodinvaihto ei ole satumanvaraista. Vaihtelu ei kuitenkaan ole aina tietoista. Hassan (2019) on tutkinut kurdilaisten EFL-yliopiston opiskelijoiden koodinvaihtoa. Tutkimukseen kuuluu kysely, jossa opiskelijoilta kysytään näiden suhdetta ilmiöön. Tulosten mukaan koodinvaihto on pääosin vahingollista, mutta se on samalla riippuvaista tilanteesta, ja sen takaa löytyy yleensä taustatekijä.

Mainitsin aiemmin koodinvaihdon suhteesta eri tutkimussuuntauksiin. Se pitääkin sisälleen hyvin monenlaista tutkimustyötä. Nilep (2006) kirjoittaa artikkelissaan, että iso osa tutkimustyöstä, joka on kirjattu koodinvaihdon tutkimuksen alle, käsittelee esimerkiksi syntaksia, kielen vaihtelua sekä kielen omaksumista ja kielen oppimista.

Sini Tolosen pro gradu (2020) tutkii samoja keskusteluja kuin oma tutkimukseni. Tolonen tarkastelee tutkielmassaan Marian ja Eetun muodostamia kysymyslauseita ja niiden konstruktioita, ja tarttuu myös koodinvaihtoon. Hän käyttää työssään yhtä nauhoitetta, jossa on lähinnä Marian esittämiä opetustilanteeseen liittyviä kysymyksiä. Minä hyödynnän tutkielmassani useampaa nauhoitetta.

2.3. Kehyksen määritelmä

Tulen tutkielmassani käyttämään termiä kehys. Seuraavaksi selitän, mitä käsitteellä tarkoitan ja missä merkityksessä käytän sitä tässä tutkimuksessa.

Kehys-käsite on ollut monenlaisessa käytössä tutkimusalasta ja tutkimuksesta toiseen. Esimerkiksi konstruktiokieliopissa kehyn käsite on tärkeä. Fried ja Östman (2004: 40, 42) toteavat, että **kehys** viittaa kielellisten ilmausten sisältämään tietoon, ja ilmaukset viittaavat itseään laajempiin rakenteisiin. Hallikainen (2019) kirjoittaa pro gradussaan vetää-verbin aktivoimista kehyksistä, eli siitä, millaista tietoa verbi pitää sisällään.

Tässä tutkimuksessa tulen hyödyntämään kehys-termiä poiketen edellämäinitusta. Nojaan kehyn hyödyntämisessä Gaskinsin, Backuksen ja Quickin (2019) konstruktio- ja kehysajatukseen. Heidän tutkimuksessaan (2019) on tutkittu puolaa ja englantia puhuvan lapsen tapaa käyttää toistuvia rakenteita puheessaan. Tolosen (2020) tutkielma hyödyntää samaa kehysajatusta. Tolonen on jakanut Marian ja Eetun kysymyslauseet konstruktioihin, ja puhuu konstruktioiden samanlaisina toistuvista osista kehyksinä. Samalla tavalla aion itse puhua aineistoni toistuvista rakenteista.

Nostan esimerkkilauseiksi Marian tuottamat kysymyslauseet *can you put more punainen* ja *can you paint this vihreä*. Lauseet ovat toistensa tapaisia, mutta ennen kaikkea niissä toistuu sama osa *can you*. Toistuvat osat toimivat lauseiden kehyksinä, joita lauseen loput täydentävät. Olen aineiston joukosta kerännyt tällä tavalla kaikki useammin kuin kerran toistuvat lauseen osat ja jaotellut nämä omiin analyysilukuihinsa. Pääasiassa olen

menetellyt näin, jotta kaikki Marian lauseet eivät olisi samassa taulukossa, samaan analyysiluvun alla. Näin analyysia on helpompi seurata.

Toinen syy kehysjaottelulle tukee tutkimuksen tekemistä. Kehystaulukoista huomataan selkeästi, millaiset rakenteet toistuvat puhujien kielenkäytössä. Näin rakenteita on myös helpompi verrata jopa puhujien kesken. Yksinkertaisesti iso määrä lauseita on käytännöllisempi analysoida, kun ne on jaoteltu.

Kehysjaottelu perustuu enimmäkseen rakenteeseen. Tämä tarkoittaa sitä, että jaottelen kehukset suurimmaksi osaksi muodon, en merkityksen perusteella. Toisaalta olen tarttunut jaotteluhetkellä myös kehysten merkitykseen, koska osassa rakenteista on hieman muodollista vaihtelua, mutta ne ovat kyllin samanhahmoisia. Silloin olen lausuman merkityksen perusteella sisäistänyt sen osaksi tiettyä kehystä.

2.4. Kysymyslauseen ja lauseen määritelmät

Iso suomen kielioppi määrittelee kysymyslauseen lauseeksi, jolla puhuja osoittaa epätie-toisuutta jostain asiantilasta, ja johon puhuja hakee vastausta vastaanottajalta. Kysymyslauseita on kahta päätyyppiä, joista toinen alkaa kysymyssanalla. Toinen päätyyppi sisältää liitepartikkelin -kO. (VISK § 888. 2008).

Lähes kaikki tutkimani kysymykset alkavat kysymyssanalla, pieni osa lauseista sisältää kysyvän liitepartikkelin. Lisäksi käsittelem sellaisia lauseita, jotka eivät ole kysymyksen muotoisia, mutta ne on tarkoitettu kysymyksiksi. Olen siis valinnut lauseet muodon lisäksi niiden tehtävien perusteella.

Olen myös käsitellyt kesken jääneitä lauseita kokonaisina lauseina. Jos osallistuja aloittaa kysymyksen, mutta ei lausu sitä loppuun, olen ottanut sen mukaan. Riittää, että näkyvillä on esimerkiksi kysymyssana, joka ei jatku mitenkään, tai jatkona olisi vain äännähtelyä. Olen silloin laskenut sen mukaan kysymyslauseisiin. Konstekstista on toki pitänyt selvittää, että osallistuja on aikonut kysyä jotain.

Olen ottanut kaikki monikieliset kysymykset mukaan, en vain niitä, jotka saavat vastauksen.

Tämä tutkimus käsittelee tiukasti englanti-suomi -koodinvaihtoa, joten en ole ottanut ajoittain esiintyviä espanjankielisiä jaksoja mukaan ollenkaan riippumatta siitä, puhutaanko kieltä sellaisenaan tai toiseen kieleen liittyneenä. Näin ollen en ole ottanut kysymyslauseiden määrään mukaan yhtäkään espanjankielistä kysymystä.

Kysymyslauseena voi olla myös pelkkä kysymyssana, kuten *mitä*. Mikäli joku osallistujista on lopettanut vuoron, johon toinen osallistuja vastaa kysymällä *mitä* ilman aikomusta jatkaa vuoroaan, sisältyy vuoro osallistujan kokonaiskysymyksiin. Toki tällaisessa vuorossa ei ole koodinvaihtoa, joten yksiosaiset vuorot eivät tule vaikuttamaan analyysiini. Yksiosaiset kysymyslauseet näkyvät ainoastaan kysymyslauseiden määrää esittävässä kaavioissa.

Puhun tutkimuksessani jatkuvasti lauseista. Iso suomen kielioppi määrittelee lauseen seuraavalla tavalla:

Lause on sanoista ja lausekkeista muodostuva rakenteellinen kokonaisuus, jonka ytimenä on verbin persoonamuoto eli finiittiverbi ja jonka osien välillä vallitsee erilaisia riippuvuus- ja määrittelysuhteita. – – Verbin ohella lauseen ytimeen kuuluvat verbin argumentit: subjekti, objekti sekä adverbiaalitäydennys. (VISK § 864)

Tässä tutkielmassa lause on määritelty niin, että mikä tahansa osallistujan tuottama kokonaisuus on lause. Myös keskeneräiset lausumat olen luokitellut lauseiksi. Olen menettänyt näin siksi, koska myös näihin kesken jääneisiin lauseisiin sisältyy koodinvaihtoa. Tärkeintä on, että osallistuja on aikonut kysyä jotain, ja kysymyssana tai jokin muu kysymystä ilmentävä elementti on nähtävissä. Yksittäisessä lauseessa voi olla myös kaksi kysymyssanaa tai ei lainkaan. Jos kysymys jää kesken, mutta samassa vuorossa sitä jatketaan, olen määritellyt sen yhdeksi kysymykseksi. Vuorojen välitkin ratkaisevat, onko kyse yhdestä vai useammasta lauseesta. Esimerkissä (1) kysymys katkeaa, mutta jatkuu samassa vuorossa.

Esimerkki (1) Lauseita

01. Maria very good

02. Maria okei Eetu which one whi- minkä väristä haluat now
 03. Eetu ((napauttaa pöytää oranssin korttipinon vierestä))
 04. Maria que color

Rivin 2. vuoron olen luokitellut yhdeksi kysymyslauseeksi Kaikissa muissa riveissä lukuun ottamatta kolmatta riviä on yksi lause. Neljännen rivin espanjakielinen lause on kysymys, mutta sitä en ole huomionnut tutkielmassani. Ainoastaan englanti ja suomi on otettu kielinä mukaan tutkimuksen kohteiksi.

Vuorossa voi olla myös muuta ainesta ja kysymyslause. Silloin olen rajannut vuoron muut osat pois, vaikka ne kuuluisivat samaan virkkeeseen. Jäljelle jää näin kysymysosa. Nauhoitteella Askartelu 4 Maria tuottaa vuoron *not this is Eetu's yours we have to do it now and you have to put these papers you have cut and **we need liima of course or you don't want liima***. Tästä pitkästä vuorosta olen rajannut kysymyslauseeksi kohdan *we need liima of course or you don't want liima*, koska se aloittaa koodinvaihtoa sisältävän kysymyksen, joka voidaan erottaa muusta virkkeestä omaksi osakseen. Lisäksi lauseesta tulisi analyysin ohessa liian pitkä, eikä muun vuoron ottaminen lauseeseen vaikuttaisi analyysiini olleltaan tai ainakaan merkittävästi.

Edeltävän kaltaisia rajauksia olen joutunut tekemään joissakin tapauksissa, mutta yleensä kysymyslauseiden rajat ovat yksiselitteisiä, ja olen voinut poimia ne aineiston joukosta mutkattomasti. Olen rajauksia tehdessä aina varmistanut, että rajaus ei vaikuta analyysiin tai tutkimustuloksiin.

3. AINEISTO JA MENETELMÄ

3.1. Tutkimusaineisto

Käytän tutkimuksessani Oulun yliopiston KIKOSA-kokoelmaan säilöttyjä, valmiiksi litteroituja keskusteluja. KIKOSA-arkistoon on kerätty monikielisiä keskusteluja sisältäviä nauhoitteita.

Tutkimiani tilanteita löytyy yhteensä 54. Käytän näistä kaikkiaan 22 nauhoitetta. Tein tällaisen rajauksen, koska saan näistä keskusteluista tarpeeksi materiaalia tutkimustani varten. Lisäksi osaa nauhoista ei ole tutkimuksen tekemisen aikaan litteroitu. Käytän siis ainoastaan valmiiksi litteroituja nauhoituksia. Osa litteroiduista tilanteista ei olisi myöskään sopinut tarkoituksiini, koska kaikissa nauhoitteissa ei ole keskustelua, tai se ei ole monikielistä.

Käyttämäni keskustelut sisältävät espanjalaisen au pairin ja pohjoissuomalaisen au pairin perheen vuorovaikutustilanteita. Perheeseen kuuluu seitsemän lasta ja näiden vanhemmat. Lisäksi au pairin veli esiintyy videoilla. Tutkin vain nuorimpien lasten ja au pairin välisiä keskusteluja. Videotallenteet on kuvattu vuosien 2016 ja 2017 aikana.

Kuvaukset alkoivat, kun au pair oli asunut perheen luona viisi kuukautta, ja ne kestivät noin viiden kuukauden ajan. Kuvaukset jatkuivat au pairin lähtöön saakka.

Käytän osallistujista pseudonyymejä. Au pairista käytän nimeä Maria. 2-vuotiaan pojan nimeksi on valittu Eetu, ja 5-vuotiaan nimi on Olli. Myös au pairin veli, Miguel, tulee esiintymään esimerkeissäni. Nauhoitteilla osallistujat muun muassa pelaavat ja askartelevat yhdessä. Kaikki ovat enemmän tai vähemmän äänessä tilanteesta riippuen.

Au pair ei Suomeen saapuessaan osannut vielä yhtään suomea, mutta sittemmin hän kävi suomen kielen kursseilla, ja oppi kieltä maassa asuessaan. Olli ja Eetu eivät osanneet lainkaan englantia ennen au pairin saapumista, mutta oppivat kieltä kuvausten aikana.

3.2. Tutkimusmenetelmä

Olen päättänyt lähestyä kysymyslauseiden keräämistä niin, että luokittelen kysymyksiksi kaikki lauseet ja lausahdukset, jotka sisältävät kysyvän, varmistavan tai ehdottavan merkityksen, ja joilla on muita kysymyslauseen ominaisuuksia.

Ensin etsin kaikki puhujien esittämät kysymyslauseet. Olen kerännyt nämä lauseet valmiista litteraateista. Lauseet on luokiteltu englanninkielisiin, suomenkielisiin ja lopuksi näitä molempia kieliä sekoittaviin lauseisiin. En ota huomioon espanjaa lainkaan, koska koko aineistossa espanjan määrä on hyvin vähäinen. Virsun tekeillä oleva tutkimus (tulossa 2022) on kerännyt Eetulta seitsemän espanjaa sisältävää vuoroa, Marialta tällaisia vuoroja on kerätty 87. Ollilta Virsu ei ole löytänyt yhtään espanjaa sisältävää vuoroa. Virsu käyttää tutkimuksessaan 31 litteroitua nauhoitetta.

Tutkin enimmäkseen kahta kieltä sekoittavia lauseita, mutta toisinaan minun pitää tarkastella myös yksikielisiä lausumia. Yksikieliset lausumat antavat lisätietoa keskustelijoiden kielenkäytöstä, ja tätä tietoa on tarpeenmukaista verrata muihin käyttämiini esimerkkeihin.

Tutkimus lähti käyntiin kysymysten keräämisellä. Käytännössä kokoaminen tapahtui niin, että kirjasin Excel-tiedostoihin nauhoituksen nimen, nauhoituksen keskustelijat ja heidän esittämänsä kysymykset. Voin helposti hallita ja laskea löytämiäni tapauksia ja halutessani palata tiettyyn kohtaan nauhoituksessa. Tällainen työskentely sallii hyvin täsmällisen analyysin; todennäköisyys sekaannuksille, kuten lausuman liittäminen väärään puhujaan, pienenee.

Tutkimusmenetelmäni voi kuvata kvalitatiiviseksi kieliopin analyysiksi. Tutkielmassani voidaan nähdä olevan myös keskusteluanalyysin piirteitä, koska otan huomioon myös osallistujien reaktioita keskustelukumppanien tekemisiin, mutta tämä ei missään nimessä ole tutkielmani menetelmä.

Erittelen nauhoitteista löytyviä keskustelunpätkiä ja analysoin niitä vertailemalla ja johdopäätöksiä tekemällä. Tutkimukseni on myös hyvin kuvailevaa, koetan saada pätevä kuvauksen vuorovaikutustilanteiden koodinvaihdosta.

Tulen näyttämään aineistoesimerkkejä litteraattien muodossa. En ole sisällyttänyt alkuperäisten litteraattien mukaisia eleistä ja tapahtumista kertovia merkintöjä. Tämä johtuu

siitä, että en tutki näitä asioita työssäni. Näkökulmani on täysin keskustelijoiden sanastoon ja kieleen keskittyvä. Tulen myös poistamaan muita tutkimukselleni epäoleellisia merkintöjä, kuten intonaatiosta kertovia symboleja esimerkkien tiivistämiseksi ja lukemisen helpottamiseksi. Saatan sisällyttää joitain merkintöjä vain, jos ne ovat analyysilleni tärkeitä. Tällaisia kehollisuuden merkintöjä voivat olla esimerkiksi pään nyökyttämiset vastauksen merkiksi.

Tutkimuksen aikana oli kertoja, jolloin sain lisää aineistoja käyttöni ja löysin lisää kysymyksiä. Silloin minun piti palata muokkaamaan taulukoita ja tekstin osia. Karsin erään Ollin kysymyksen tutkielman loppuvaiheessa, koska olin aiemmin tulkinnut sen väärin perustein kysymykseksi. Sain käsiini lisää myöhemmin valmistuneen litteraatin, josta löytyy yksi Ollin kaksikielinen kysymys lisää. Otin tämän lauseen poistetun tilalle, koska muuten Ollilla olisi ollut entistä vähemmän kysymyksiä tutkielmassani. Muiden osallistujien kaksikieliset kysymykset taas jätin huomiotta, koska he ovat tuottaneet kysymyksiä tarpeeksi jo valmiiksi.

3.3. Aiempi au pair -aineistoon pohjautuva tutkimus

Samasta aineistosta on tehty useampikin tutkimus. Omassa kandidaatintutkielmassani (2019) tutkin samojen kielenkäyttäjien vuorovaikutusta koodinvaihdon näkökulmasta. Tässä työssä tulen rajaamaan lausetyypit kysymyslauseisiin.

Mari Poutiaisen pro gradu (2019) tarkastelee multimodaalisen vuorovaikutusanalyysin kautta tilanteita, joissa perheen lapset korjaavat au pairin kieltä. Toisin sanoen tutkimus on S2-näkökulmasta toteutettu oppimista tutkiva pro gradu.

Gaskins, Frick, Palola ja Quick (2019) ovat julkaisseet artikkelin, jossa vertaillaan au pair -aineiston Eetun ja kahden muun 2 – 3-vuotiaan lapsen koodinvaihtoa. Kaikki lapset käyttävät toisena kielenään englantia. Eetun suomen lisäksi toiset kielet ovat puola ja saksa.

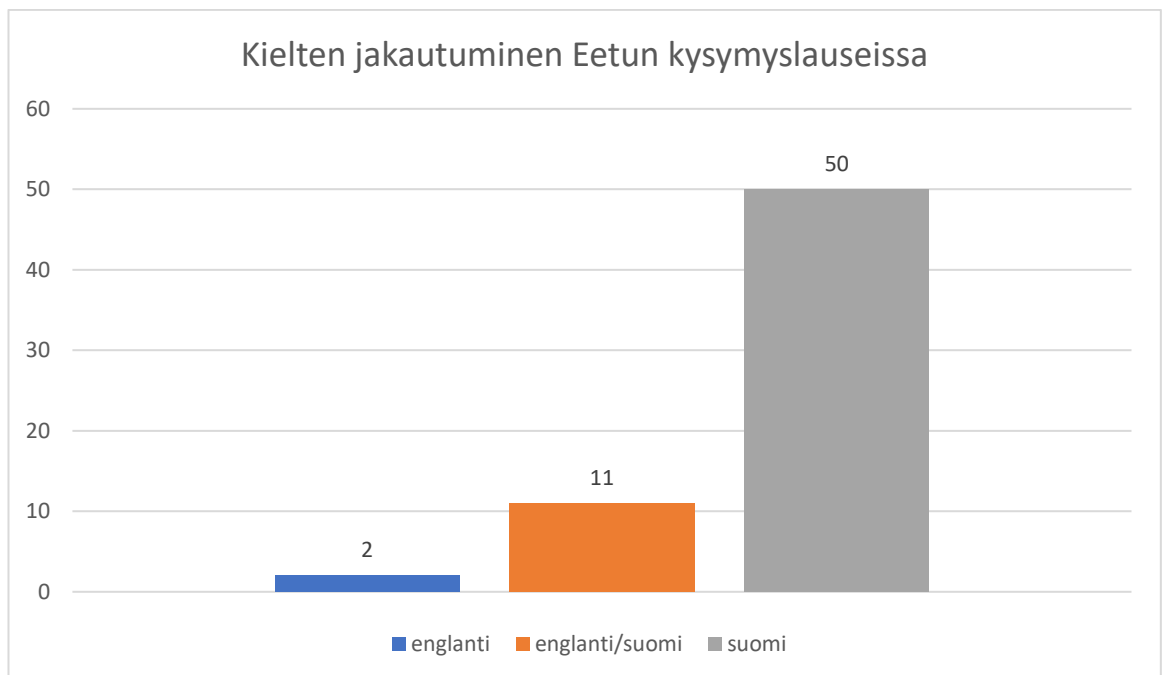
Au pair -perheen kehollista kommunikaatiota on tutkittu esimerkiksi Pilton (2019) kandidaatintutkielmassa. Siinä Pilton tutkii Marian Eetulle esittämiä kysymyksiä, jotka eivät saa kielellistä vastausta. Tutkimuksessa käytetään yhtä PELI1-nimistä nauhoitetta.

4. KOODINVAIHTO EETUN JA OLLIN KYSYMYSLAUSEISSA

Tässä luvussa tarkastelen perheen lapsien, Eetun ja Ollin, tuottamia monikielisiä kysymyslauseita ja niiden koodinvaihtoa. Aloitan Eetun kysymyksistä, ja siirryn sen jälkeen tutkimaan Ollin muodostamia lauseita.

4.1. Koodinvaihto Eetun kysymyslauseissa

Eetu muodostaa aineistossa 63 kysymyslauseetta. Hän sekoittaa 11:ssä kysymyslauseessa englantia ja suomea. Kahdessa kysymyksessä hän käyttää vain englantia. Lopuissa 50:ssä kysymyksessä hän käyttää pelkästään suomea. Prosenttiosuudet kysymyksistä ovat englannin ja suomen osalta 17%, englannin osalta 4 % ja suomen osalta 79 %.

(KAAVIO 1) Kuvaus Eetun käyttämistä kielistä kysymyslauseissa.

Olen kerännyt Eetulta kaikki 11 englantia ja suomea sekoittavaa kysymyslauseetta. Koska lauseita on niin vähän, en ole jakanut niitä eri osiin kehysten mukaan. Kehykset ovat näkyvissä näinkin. Eetun lauseet on kirjattu taulukon keskimmäiseen sarakkeeseen,

oikealle puolelle olen merkinnyt nauhoitteet, joista lauseet on kerätty. Vasemmalla on näkyvissä kysymysten numerointi. Tämä numerointi ei liity analyysin esimerkkien numerointiin. Numerot ovat esillä analyysin seuraamisen helpottamiseksi. Tulen analyysissäni viittamaan myös taulukon numeroihin.

Lauseen numero	Kysymyslause	Nauhoite
1	<i>kuka it is</i>	cutting nails
2	<i>kuka it is</i>	cutting nails
3	<i>kuka it is go ehhe go here</i>	joulukuu
4	<i>kuka it is going</i>	joulukuu
5	<i>missä se on mummy ja iskä</i>	cutting nails
6	<i>missä cupboard</i>	askartelu 1
7	<i>missä se on cupboard</i>	askartelu 1
8	<i>miksi sullon paint this</i>	tammikuu
9	<i>maria is this the mis- is a nee näy- eh näytä minulle- eeh</i>	askartelu 5
10	<i>missä on this and this</i>	Peli 1
11	<i>painanko here</i>	Blokus 4

(TAULUKKO 1) Eetun kysymyslauseet

Melkein jokaisessa lauseessa Eetu on tuottanut kysymyssanan suomeksi. Poikkeuksen tekee kolmanneksi viimeinen lause (taulukon lause 9) *maria is this the mis- is a nee näy- eh näytä minulle- eeh*, jossa kysymys *is this* on englanninkielinen. Eetun suomenkieliset kysymyssanat ovat *miks*, *missä* ja *kuka*, joista *miks* esiintyy kerran, *missä* kaksi kertaa, ja *kuka* on kolme kertaa käytössä. Seuraavaksi käyn esimerkit läpi yksitellen.

Aloitan analyysin taulukon ensimmäisestä ja toisesta lauseesta (taulukon kysymykset 1 ja 2), jotka ovat juuri samanlaiset, *kuka it is*. Eetu esittää kysymykset tilanteessa, jossa Maria on leikkamassa tämän kynsiä (esimerkki 1).

Esimerkki (1) *Kuka it is* -lause (taulukon kysymyslauseet 1 ja 2)

- 01 Eetu: **kuka it is**
 02 Maria: it is brother finger
 03 Eetu: **kuka it is**
 04 Maria: now it is mummy finger ((Leikkaa etusormen kynnen))

Maria selostaa Eetulle, mitä on tekemässä. Hän käy Eetun sormia läpi, ja Eetu kysyy kahden sormen kohdalla *kuka it is*. Tällä hän kysyy, mitkä sormien nimet ovat. Maria vastaa Eetulle molempien sormien kohdalla sormien nimityksillä.

Esimerkissä 1 Eetun koodinvaihto on johdonmukaista. Kysymys on kysytty samalla tavalla kahteen kertaan. Täytyy toki muistaa, että aikaa näiden kahden kysymyksen välillä on vain vähän. Tämä on merkittävää siksi, että kokonaan eri keskustelussa Eetu olisi voinut esittää kysymyksen toisella tavalla.

Kuka it is -lause esiintyy kaksi kertaa sellaisenaan, niin kuin aiemmasta esimerkistä (1) huomataan, mutta se on myös liitettyä pidempään lausumaan toisessa nauhoitteessa. Tässä siirrytään taulukon kolmanteen kysymyslauseeseen *kuka it is go (.) ehhh (.) go here*. Maria on nauhalla juuri komentanut Ollia istumaan aloillaan englantia käyttäen. Eetu muodostaa rivillä 1 esimerkin (2) *kuka it is go ehhh go here* -lauseen:

Esimerkki (2) *kuka it is go (.) ehhh (.) go here* (taulukon kolmas kysymyslause)

- 01 Eetu: **kuka it is go (.) ehhh (.) go here**
 02 Miguel: ((puhuu espanjaa))
 03 Maria: no:? no no no.
 04 Miguel: ((puhuu espanjaa

Eetu näyttää hakevan sanoja muodostaessaan ensimmäisen rivin lausetta. Ei ole aivan selvää, kehen Eetu kysymyksellään viittaa.

Eetun kysymyksen jälkeen Miguel sanoo jotain espanjaksi. Hän käyttää pari vuoroa espanjaksi Eetun kysyessä välissä kokonaan suomenkielisen kysymyksen. Tämän jälkeen siirrytään taulukon neljänteen kysymykseen.

Eetu yrittää sanoa jotain uudelleen ja muodostaa kysymyslauseen *kuka it is going*. Tällä hän näyttää viittaavan Olliin. Eetu nimittäin lausuu Ollin nimen sen jälkeen, kun Maria on vastannut kysymykseen sanoilla *no one* rivillä 05. Epäselväksi jää, mitä Eetu haluaa tietää. Tilanne on näkyvillä seuraavassa esimerkissä (3):

Esimerkki (3) *kuka it is going* (taulukon kolmas kysymyslause)

01 Eetu: onko susi toinen
 02 Miguel: ((puhuu espanjaa))
 03 Maria: mh-hm.
 04 Eetu:**kuka it is going**.
 05 Maria: no one.
 06 eh Olli?

Kuka it is -rakenne näyttää olevan tyypillinen Eetulle. Sitä voidaan sanoa johdonmukaiseksi rakenteeksi Eetun käytössä. Yhteensä sitä käytetään neljä kertaa, eli melkein puolet kysymyslauseidensisäisistä koodinvaihtotapauksista ovat *kuka it is* -tapauksia. En löytänyt yhtään tapausta, jossa hän olisi käyttänyt kuka-pronominin sijasta sanaa *who*.

Nyt siirryn taulukon viidenteen lauseeseen. Esimerkissä (4) Eetu kysyy muuten suomenkielisen kysymyksen, mutta sana *äiti* on korvattu englannin sanalla *mummy*:

Esimerkki (4) *Missä se on mummy ja iskä* -katkelma (taulukon viides kysymyslause)

01 Maria: now it is mummy finger ((leikkaa etusormen kynnen))
 02 Eetu: missä se on mummy ja iskä
 03: (espanjaa)

Kohdentaessaan puheensa äidilleen Eetu käyttää luonnollisesti äiti-sanaa. Aineistosta ei löydy tapausta, jossa hän olisi käyttänyt tätä sanaa muuta kuin tällaisissa tapauksissa.

Eetu käyttää *mummy*-sanaa ainoastaan Cutting nails -nauhoitteella. Esimerkin (4) lisäksi se löytyy Eetun käyttämänä myös esimerkissä (5). Tämä tapaus löytyy kohdassa, jossa Eetu nimeää sormia englanniksi:

Esimerkki (5) *Mummy finger* -katkelma

01 Maria: Now daddy finger is ready. Which one then?

02 Eetu: Mummy finger

03 Maria: Mummy finger ((Alkaa leikkaamaan etusormen kynttä))

04 Maria: Now mummy finger is ready. So now which one do you want?

05 Eetu: A veli

Edelliset esimerkit (4) ja 5) ovat samalta nauhoitteelta. Lauseympäristö on lähestulkoon pelkästään englanninkielinen. Eetu on ensimmäinen, joka puhuu ”mummy fingeristä”, se kyllä tapahtuu sen jälkeen, kun Maria on ensin käyttänyt sanaa *daddy finger*. Kenties kyseessä on lainattu ilmaus. On muutenkin todennäköistä, että Eetu on kuullut *mummy finger* -nimityksen jossain aiemmassa keskustelussa.

Esimerkistä (5) selviää, että myös Eetu käyttää artikkeleita monikielisessä puheessaan. Pohdin englannin kielen artikkelien esiintymistä suomenkielisten sanojen rinnalla aiemmassa tutkielmassani (2019). Jo silloin totesin niiden käytön jokseenkin toistuvaksi Marian puheessa, mutta en kiinnittänyt ollenkaan huomiota siihen, miten lapset näitä käyttävät.

Missä se on mummy ja iskä -tapauksen koodinvaihto voi osittain selittyä sillä, että Maria puhuu lapsille näiden äidistä *mummy*-nimityksellä. Siinäkin on kuitenkin vaihtelua, esimerkiksi Askartelu-nauhoitteella Maria kysyy suomea ja englantia sekoittaen *are you going to scare äiti*. *Mummy*-sanaa kyllä käytetään kyseisessä keskustelussa paljon, joten voidaan pitää todennäköisenä, että Eetu otti sen puheeseensa käyttöön myös myöhemmin.

Taulukon kuudes kysymys *missä cupboard* noudattaa Eetulle tyypillistä lauseensisäistä koodinvaihtoa, eli kysymyssana on tuotettu suomeksi (6):

Esimerkki (6) Cupboard-katkelma (taulukon kuudes kysymyslause)

01 Maria: can you put it on the e:: cupboard please?

02 Eetu: **missä cupboard**

03 Maria: tässä ((osoittaa kaapin suuntaan))

Esimerkki on taulukon seitsemännen lauseen *missä se on cupboard* kaltainen, mutta tässä kysymyksessä esiintyy vielä predikaatti ja muodollinen subjekti. Tässä tapauksessa kysymyslauseen subjekti *cupboard* on englanniksi. Kun verrataan tätä lausetta esimerkkiin *missä se on mummy ja iskä*, huomataan, että subjekti on kaksiosainen. Toinen osa *mummy* on englanninkielinen ja toinen osa *iskä* suomenkielinen. Kysymyslauseita tarkastelemalla ei löydy kaavaa Eetun subjektin käytölle. *Cupboard* on sanana kumminkin yllättävä englantia alkeellisesti puhuvan Eetun puheessa. Tässä on todennäköisesti tapahtunut mallin ottaminen suoraan Marialta, kuten litteraattiesimerkki (6) antaa olettaa.

Kyse voi mallin antamisen sijaan olla myös jostain muusta. Maria tuottaa sanan *cupboard* ensimmäistä kertaa aineistossa, ja heti sen jälkeen Eetu käyttää kyseistä sanaa. Tilanneyhteydestä tulee mieleen kuin Eetu ei edes tietäisi, mitä Maria tarkoittaa asialla. Hän vain toistaa kuulemansa. Maria haluaa, että Eetu veisi paitansa kaappiin, ja viittaa kaappiin sanalla *cupboard*. Vielä samassa tilanteessa Eetu kysyy jälleen, *missä on cupboard*. Marian opastuksesta huolimatta Eetu on viemässä paitaansa pöydälle. Voisi ajatella, että Eetu ei missään vaiheessa sisäistänyt sanan tarkoitetta. Eli tässä tapauksessa Eetulla ei ollut muuta vaihtoehtoa, kuin käyttää englannin vastinetta. Tällä kertaa koodinvaihtoa aktivoi mahdollisesti tietämättömyys korvaavasta sanasta.

Joka tapauksessa melkein kaikissa englantia ja suomea yhdistelevissä kysymyslauseissa Eetu tuottaa kysymyssanan suomeksi, ja muu lause on englannin kielellä. Tolosen tutkimuksessa (2020) käy ilmi, että Eetu kysyy nauhoitteella 17 kysymyslauseetta, joista kaikki alkavat pronomiinilla *mitä*, *mikä*, *missä* tai *miksi*. Kaikkien lauseiden kohdalla kysymyspronomini on tuotettu suomeksi. Tolonen tutkii omassa tutkielmassaan vain yhtä Peli 1 -nimistä nauhoitetta.

Taulukon kahdeksas lause *miksi sullon paint this* kysytään tammikuu-nauhoitteella. Eetu aloittaa lauseen suomeksi, mutta kieli vaihtuu englantiin. Kaiken kaikkiaan tämä on toistuva seikka lähes kaikissa lauseissa.

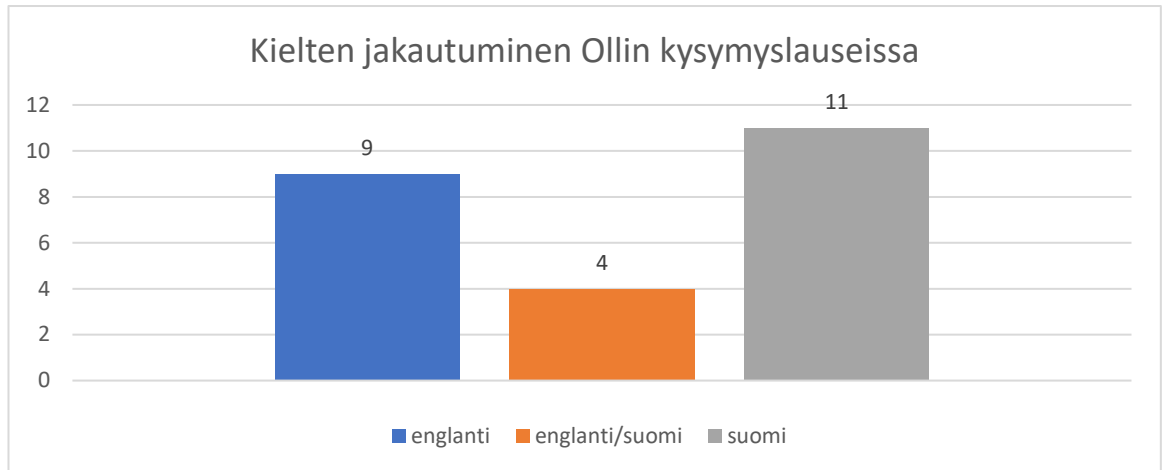
Taulukon kolmanneksi viimeinen esimerkkilause *maria is this the mis- is a nee näy- ehm näytä minulle- eeh* ei noudata samaa muotoa kuin muut kysymykset. Siinä rakenne *is this* on englanniksi, jota seuraa suomenkielinen relatiivilause, ja myöhemmin suomenkielinen imperatiivilause *näytä minulle*.

Taulukon toiseksi viimeinen eli kymmenes lause *missä on this and this* on jälleen esitetty suomenkielisellä kysymyssanalla *missä*. Taulukon lauseita 8 ja 9 mukaillen *this*-pronominit on tuotettu englanniksi. Eetulla on jonkinlaista taipumusta lausua pronomineja muutenkin englannin kielellä. Ainakin *it*-pronomini esiintyy toistuvasti englanniksi, vaikkakin suomenkielistä *se*-vastinetta nähdään osassa lauseista. Konjunktio *and* on niin ikään vieraskielinen, senkin käytössä toki esiintyy vaihtelua.

Eetun viimeinen kysymys *painanko here* on hänen kysymyslauseistaan ainoa, jossa käytetään liitepartikkelia, joka on tässä tapauksessa *-ko*. Muissa lauseissa Eetu muodostaa kysymyksen kysymyssanalla ja kysymyslauseen sanajärjestyksellä. Tämä on kysymyksenä näin ollen ainoa laatuaan Eetulta keräämissäni lauseissa.

4.2. Koodinvaihto Ollin kysymyslauseissa

Olli tuottaa 24 kysymyslauseetta kautta aineiston. Näistä kysymyksistä yhdeksän on kokonaan englanninkielisiä. Neljässä lauseessa on sekoitettu suomea ja englantia. Loput 11 lausetta on tuotettu kokonaan suomeksi.

(KAAVIO 2) Kuvaus Ollin käyttämistä kielistä kysymyslauseissa

Seuraavassa taulukossa on näkyvillä Ollin kaikki kysymyslauseet, joissa suomi ja englanti vaihtelevat. Taulukon periaate on sama kuin Eetun kysymysten taulukossa.

Lauseen numero	kysymyslause	nauhoite
1.	<i>where is other kengät</i>	pukeminen 2
2.	<i>where is tosi paljon musta</i>	askartelu 1
3.	<i>siis where is that car</i>	tammikuu 9
4.	<i>what you tarvitset this</i>	askartelu 4

(TAULUKKO 2) Ollin kysymyslauseet

Lause 1. *where is other kengät* on aineiston osallistujille tyypillistä koodinvaihtoa. Tyypillisellä koodinvaihdolla tarkoitan tapausta, jossa muu lause on sanottu yhdellä kielellä, ja vain yksi sana toisella. Usein yksittäisenä sanana toimii objekti tai sitten predikaatiivi, kuten Ollin tuottamassa lauseessa *Maria this is rikki*. Puhujien kesken tämä yksi sana on usein suomenkielinen, kun muu lause on englanniksi. Vaihtelua kuitenkin löytyy paljon.

Ensimmäisessä kysymyksessä Olli puhuu vain yhdestä kengästä arvuutellessaan Marialta, kummassa kädessä hän pitää kenkää. Ennen tätä tilannetta Maria on kysynyt Ollilta *can you give me kengät*. Aika lailla tämän jälkeen Olli muodostaa oman kysymyksensä. Olisikohan Olli käyttänyt tällaista englannin ja suomen sekoitusta, jos Maria ei olisi

lausunut samantapaista lausetta? Arvioni on, että monikielisessä keskustelussa edellisten puhujien vuorot antavat ikään kuin mallin seuraavalle puhujalle.

Olli on valinnut sanan *kengät* pariksi pronominin *other*, eli suomeksi *toinen*. Tässä esiintyy määritteen ja pääsanan välistä koodinvaihtoa.

Taulukon toinen lause *where is tosi paljon musta* alkaa kysymyksellä *where is tosi paljon musta* alkaa samalla tavalla kuin ensimmäinen. Tällä kertaa puheenaiheena on suomenkielinen adjektiivi *musta*, joka on saanut seurakseen niin ikään suomenkielisen adverbi-lausekkeen määritteineen. Varsinainen kysymysosa *where is* on tuotettu englanniksi. Olen jo aiemmassa tutkimuksessani (Pihlajamaa 2019) todennut, että osallistujat puhuvat värisanoista melkein poikkeuksetta suomeksi. Tämän perustelin värisanojen juurtumisella suomenkielisenä osallistujien puheeseen Ronald Langackerin (2008: 16) juurtumisteorian mukaan. Kun sanaa toistetaan paljon, se juurtuu puheeseen. Tämän esimerkin koodinvaihtotapauksen perustelen samalla tavalla.

Ollin kolmas lause *siis where is that car* on muuten kokonaan englanniksi tuotettu, mutta sen alussa on adverbi *siis*. Ollin kysymykset ovat hyvin englantiin painottuvia.

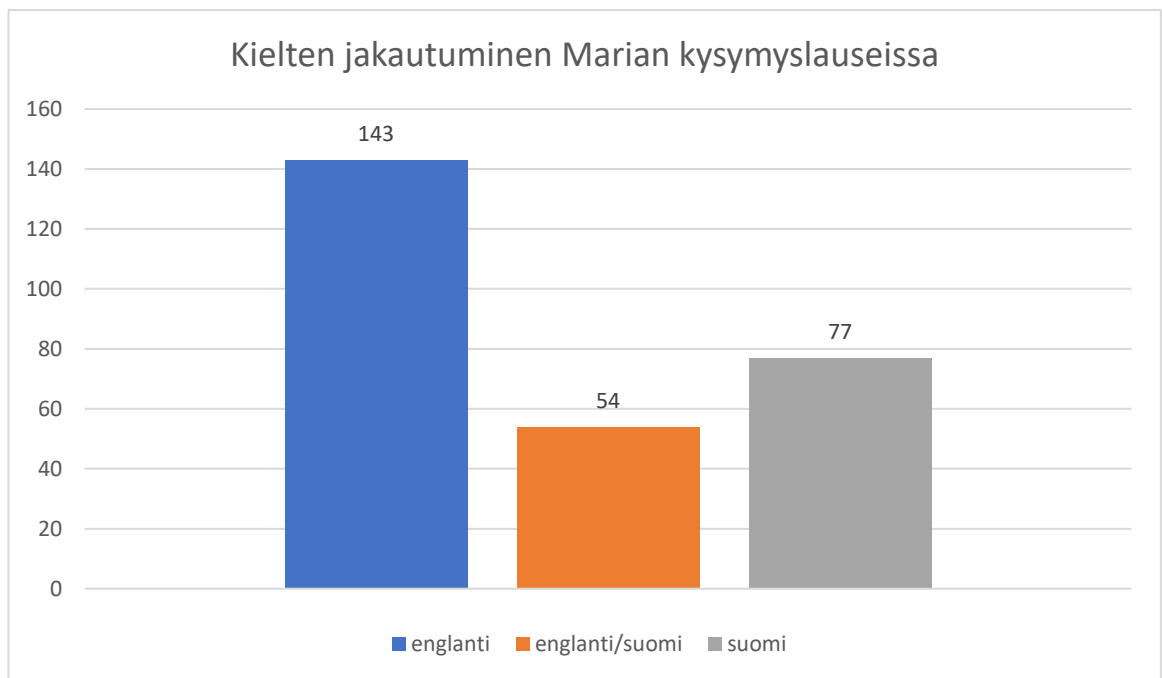
Neljäs ja viimeinen Ollin kysymyslauseista *what you tarvitset this* eroaa muista. Siinä matriisikielenä kyllä on englanti, mutta tällä kertaa predikaatti on tuotettu suomeksi. Muissa lauseissa lauseen verbi on englanniksi. Muihin Ollin lauseisiin verraten kysymyksen ominaisempi muoto olisi ollut esimerkiksi *what you need tämä* tai *what you need tätä*. Maria oli aiemmin tilanteessa antanut Ollille mallin käyttämällä *need*-sanaa, mutta tästä huolimatta Olli tuottaa suomenkielisen vastineen.

Olli on tilanteessa varsin vähäpuheinen. Hän on hetkeä aiemmin muodostanut kysymyksen *what it is this*. Tässäkin hän käyttää *what*-sanaa. Hän ei käytä kertaakaan suomenkielisiä *mikä*- tai *mitä*-vastineita.

Puolet Ollin kysymyksistä päättyvät suomeen. Koska kysymyksiä on hyvin vähän, en tee tämän pohjalta yleistystä kyseisen puhujan koodinvaihdon lauseloppuisuudesta.

5. KOODINVAIHTO MARIAN KYSYMYSLAUSEISSA

Maria tuottaa tutkimassani aineistossa yhteensä 274 kysymyslauseetta. Maria käyttää vain englantia 143:ssa kysymyksessä. Suomea ja englantia hän sekoittaa 54:ssä kysymyksessä. Puhtaasti suomenkielisiä kysymyksiä Maria esittää 77 kappaletta. Prosenttiosuudet ovat englannin osalta 52 %, suomen osalta 28 % ja lopuksi englannin ja suomen osalta 20 %.

(KAAVIO 3) Kuvaus Marian käyttämistä kielistä kysymyslauseissa

Tässä luvussa tutkin Marian tuottamia kysymyslauseita ja koodinvaihtoa samaan tapaan kuin muiden osallistujien. Etenemisjärjestys on myös sama, eli ensin esittelen Marian tuottamat kysymykset, minkä jälkeen käsittelen niitä yksitellen. Koska Maria tuottaa kysymyksiä huomattavasti enemmän kuin Eetu tai Olli, olen päättänyt jakaa lauseet omiin luokkiinsa ja käsitellä niitä vuorollaan. Jaottelun olen tehnyt niin, että olen niputtanut samankaltaiset kysymykset yhteen. Tässä tutkielman vaiheessa otan käyttöön termin kehys.

5.1. Marian *do you* -kysymykset

Ensimmäisenä tutkin Marian tuottamia kysymyslauseita, joihin sisältyy *do you* -aloitus. Näistä olen koonnut vielä erikseen kolme kehystä, *do you want -*, *do you know - ja do you think -*kehykset. Tutkin kehyksiä omissa luvuissaan.

5.1.1. Marian *do you want* -kehys

Aloitan Marian kysymyslauseiden tutkimisen lauseilla, jotka sisältävät *do you want* -kehysten. Niitä on 10.

Lauseen numero	Kysymyslause	Nauhoite
1.	<i>do you want to make a kummitus</i>	Askartelu 1
2.	<i>do you want to be a kummitus</i>	Askartelu 3
3.	<i>do you want to be possu</i>	Blokus 8
4.	<i>do you want to make some joulupukki</i>	Askartelu 5
5.	<i>do you want to see kusi</i>	Askartelu 5
6.	<i>do you want to paint more with punainen</i>	Askartelu 5
7.	<i>do you want to put here punainen</i>	Askartelu 4
8.	<i>do you want because you have painted this with vihreä can you paint this vihreä</i>	Askartelu 5
9.	<i>do you want pinkkiä</i>	Askartelu 2
10.	<i>do you want to see orava</i>	Peli 1

(TAULUKKO 3) Marian *do you want* -kehykset

Taulukon kysymys 1 *do you want to make a kummitus* koostuu englannista, mutta *kummitus* on suomeksi. Kysymys on hyvin samankaltainen kuin taulukon toinen lause *do you want to be a kummitus*. Siinäkin vain yksi sana vaihtuu suomeen, ja se sana on sama kuin ensimmäisessä kysymyksessä.

Molemmista lauseista löytyy artikkeli *a* suomenkielisen *kummitus*-sanana alusta. Kolmannessa taulukon lauseessa Maria kysyy *do you want to be possu*. Kyseessä on samanlainen lause, mutta artikkeli on jäänyt pois. Taulukon neljännessä kysymyksessä *do you want to make some Joulupukki* lauseessa suomenkielisenä objektina toimii nimi *Joulupukki*, joten siihen artikkeli ei kuuluisikaan.

Viidennen lauseen *do you want to see kusi* kohdalla ei ole yllättäviä piirteitä. Kysymys on tuotettu samalla tavalla kuin suurin osa muista *do you want* -tapauksista. On vain huomioitava, että Maria tarkoittaa *kuusta* sanalla *kusi*.

Taulukon kuudes kysymys *do you want to paint more with punainen* on yksi neljästä taulukon esimerkistä, jossa puhutaan väreistä. Lause ilmentää hyvin osallistujien koodinvaihdon prototyyppejä, jonka mukaan osallistujat tuottavat värisanat suomeksi. Punainen on tuotettu suomeksi, kun taas muu lause on englannin kielellä. Lauseet 7 *do you want to put here punainen* ja 8 *do you want because you have painted this with vihreä can you paint this vihreä* on muodostettu samalla tavalla. Lisäksi taulukosta löytyy 9. kysymys *do you want pinkkiä*. Lauseet ovat verrattavissa Ollin kysymykseen *where is tosi paljon musta*. Kaikissa värisana on ainoa suomeksi tuotettu sana lauseessa.

Taulukon kahdeksannessa lauseessa *vihreä* on lausuttu kaksi kertaa, mikä vahvistaa ajatusta Marian tuottamien värisanon suomenkielisuudesta. Täytyy toki muistaa, että kyseessä on sama väri. Maria ei ole käyttänyt sekä adjektiivia *vihreä* että *green* samassa kysymyksessä.

Kuten jo totesin, koodinvaihdon ilmiöihin kuuluu sanojen juurtuminen, tiuhaan esiintyvä sana juurtuu puheeseen. Kuitenkin *vihreän* tapauksessa kyse on todennäköisesti enemmänkin tavasta, jolla perhe on tottunut puhumaan au parin kanssa. Väreistä puhutaan suomeksi, ja niin tekee Mariakin. Perheen ulkopuolella käydyssä keskustelussa Maria ei välttämättä käyttäisi sanaa *vihreä*. Koodinvaihtoon vaikuttaa myös keskusteluyhteistö. Cacoullous ja Travis (2018) kirjoittavat artikkelissaan, että koodinvaihto ei ole eri yhteisöjen välillä samanlaista.

Taulukon kymmenes lause *do you want to see orava* kysytään tilanteessa, jossa Eetu ja Maria katselevat lintuja ikkunasta. Maria kysyy, arveleeko Eetu oravan tulevan paikalle. Eetu vastaa myöntävästi, minkä jälkeen Maria kysyy, haluaako hän nähdä oravan. Lause muistuttaa muita taulukon lauseita. Kertauksena totean, että kaikissa kysymyksissä vain yksi sana on tuotettu suomeksi, ja yleensä sana sijoittuu lauseen loppuun. Gumperz (1977) on todennut, että usein koodinvaihdossa lisätään yksittäinen substantiivi, joka muokautuu matriisikieleen. Tämä näyttää taulukon perusteella pitävän paikkansa, tosin osaan tapauksista on lisätty substantiivin sijaan adjektiivi.

5.1.2. Marian *do you know* -kehys

Tässä luvussa kerron Marian *do you know* -kehyksistä. Tällaisia kysymyksiä on kaksi:

Kysymyksen numero	Kysymyslause	Nauhoite
1.	<i>do you know Olli mikä finger is tässä</i>	Cutting nails
2.	<i>do you know what Joulupukki sanoo</i>	Peli 1

(Taulukko 4) Marian *do you know* -kehys

Taulukon ensimmäinen kysymys *do you know Olli mikä finger is tässä* edustaa monimutkaisempaa vaihtelua kuin useimmat Marian aiemmista kysymyksistä. Kehys *do you know* on englanniksi, mutta epäsuoran kysymyslauseen *mikä* ja adverbiaali *tässä* on tuotettu suomen kielellä. Nauhoitteen tilanteessa kukaan ei käytä *sormi*-sanaa. Sormista puhutaan vain englanniksi *finger*-substantiivia käyttämällä. Niin tekevät myös lapset kuin Maria-kin.

Kysymys numero 2 *do you know what Joulupukki sanoo* on myös sellainen, jossa useampi kuin yksi sana vaihtuu suomeksi. *Sanoo*-verbiä Maria käyttää kuusi kertaa kysyessään, mitä joku tai jokin sanoo. Muilla kerroilla kysymys on täysin suomenkielinen *mikä se sanoo*. Maria käyttää näiden tapausten kohdalla kysymyssanaa *mikä*. Yhteyteen oikea muoto olisi *mitä*.

5.1.3. Marian *do you think* -kehys

Seuraavaksi käsitellen Marian *do you think*-kehysteisiä lauseita. Näitä on kaksi.

Kysymyksen numero	Kysymyslause	Nauhoite
1.	<i>do you think that orava is coming</i>	Peli 1
2.	<i>do you think that it is it is äiti</i>	Peli 1

(Taulukko 5) Marian *do you think* -kehykset

Taulukon lause 1 *do you think that orava is coming* sisältää suomeksi vaihtuvan sanan *orava*. Kysymys on näin samantapainen kuin aiemmin tarkasteltu Marian lause *do you want to see orava*. Kysymykset eroavat niin, että lauseen *do you want to see orava* päättyy suomeen, taulukon 5 ensimmäisessä lauseessa *do you think that orava is coming* kieli palautuu Englantiin. Tämä on tärkeä seikka tarkasteltuna siitä näkökulmasta, että hyvin usein Marian tuottamien lauseiden jälkimmäiset osat on tuotettu suomeksi. Tätä havaintoa haluan käsitellä tarkemmin eritoten tutkimuksen lopussa, mutta se on hyvä pitää mielessä jo tässä vaiheessa analyysia. Myös taulukon 5 lause 2 *do you think that it is it is äiti* noudattaa tätä vaihtelun kaavaa. Siinä suomenkielisenä saneena on *äiti*, joka jää lauseen loppuun.

5.2. Marian *are you going to* -kehys

Seuraava kehyskategoria ovat Marian *are you going to* -kysymyslauseet. Näitä on yhteensä viisi:

Lauseen numero	Kysymyslause	Nauhoitus
1.	<i>are you going to scare äiti</i>	Askartelu 4
2.	<i>are you going to take the peli</i>	Blokus 8

3.	<i>are you going to draw ulos</i>	Tammikuu
4.	<i>are you going to paint some kukka Eetu</i>	Tammikuu
5.	<i>are you going to paint suu</i>	Askartelu 2

(TAULUKKO 6) Marian *are you going to x* -kysymyslauseet

Ensimmäisessä kysymyksessä *are you going to scare äiti* on näkyvillä jälleen tyypillinen koodinvaihto. Objekti on *äiti* tuotettu suomeksi muuten englanninkielisessä lauseympäristössä. Aineiston perusteella Maria käyttää sanoja *mummy* ja *äiti* vaihtelevasti. Kysymyslauseiden kohdalla eli varsinaisessa aineistossani Maria tuottaa *mummy*-sanan kerran, *äiti* muodostetaan kaksi kertaa.

Maria tuottaa taulukon toisen lauseen *are you going to take the peli* yhteensä viisi kertaa aineistossa, ja nämä tapaukset sisältyvät samaan nauhoitteeseen. Lause pysyy muuttumattomana saman puhujan käyttämänä toiston yhteydessä. Jopa artikkeli *the* löytyy joka lauseesta. Tilanteessa Maria komentaa Eetua istumaan aloillaan, koska tämä on ollut tuhma. Eetu ei halua totella, kun Maria käskää häntä keräämään pelin lattialta. Sitten Maria alkaa toistelemaan *are you going to take the peli* -kysymystä. Toistot eivät seuraa toisiaan, vaan niiden välissä on lisää Eetun vastaan hangoittelua. Marian kysymys pysyy muuttumattomana vuorojen välissä.

Lauseet 3, 4 ja 5 *are you going to draw ulos*, *are you going to paint some kukka Eetu* ja *are you going to paint suu* ovat niin ikään samanahmoisia. Ensimmäisen lauseen tilanteessa Maria on juuri kysynyt Eetulta, mitä tämä aikoo piirtää. Tähän Eetu vastaa vain *ulos*. Tähän Maria vastaa taulukon kolmannella kysymyksellä (esimerkki 8)

(Esimerkki 8): *Are you going to draw ulos*. Poistetut vuorot on merkitty katkoviivalla

01 Maria: Eetu what are you drawing?

02 Eetu: Ehhh ulos

03 Maria: Ulos?

04 Maria: **Are you going to draw ulos?**

Voi olla, että Eetu ei edes vastannut *ulos*-vastauksella Marian kysymykseen, mutta tämä on epävarmaa.

Lauseessa 4 *are you going to paint some kukka Eetu* Maria tarkoittaa todennäköisesti, aikooko Eetu piirtää yhden kukan, mutta käyttää lauseessa sanaa *some*. Aivan kuin aikaisemmissa *do you* -lauseissakin, *are you going to x* -kehyksisissä kysymyksissä suomenkielinen aines jää loppuun. Ja jälleen vain yksi sana vaihtuu englannista suomeen.

5.3. Marian *missä se on* -kehys

Seuraavaksi käsitelen Marian tuottamia *missä*- ja *can you* -alkuisia monikielisiä kysymyslauseita. *Missä*-kysymyksiä löytyy aineistosta kaksi.

Lauseen numero	Kysymyslause	Nauhoitus
1.	<i>missä se on circle</i>	Tammikuu
2.	<i>missä se on hattu for Pekka</i>	Eetu ja Maria

(TAULUKKO 7): Marian *missä se on x* -kehys

Molemmista lauseista löytyy selvä ero aiemmin käsiteltyihin lauseisiin. Tällä kertaa lauseiden kysymyssana *missä*, on tuotettu suomeksi.

Ensimmäinen lause *missä se on circle* on aivan toista tyyppiä kuin Marian koodinvaihdolliset kysymykset yleensä. Tällä kertaa englanninkielinen aines on sanan lopussa, ja kyseessä on ainoa sillä kielellä ilmaistu sana koko lauseessa. Ei olisi yllättävää, mikäli lause olisi muodossa *where is the ympyrä*, koska usein Maria aloittaa kysymyksensä englanninkielisellä kysymyssanalla ja päättää sen suomeksi.

Toinen kysymyslause *missä se on hattu for Pekka* on muuten kokonaan suomenkielinen, mutta siinä käytetään englannin prepositiota *for*. Maria tarkoittaa tässä Pekan hattua, tai paremminkin Pekalle tarkoitettua hattua (*missä on hattu Pekalle*). Maria kyllä muodostaa suomen allatiivin muualla aineistossa kysymyksessä *annatko minulle rieskan*. On mielenkiintoista, että lauseen ainoa englanninkielinen aines on prepositio. Tällaista ei ole näkyvissä missään muussa Marian kysymyslauseessa.

5.4. Marian *can you* -kehys

Seuraavat lauseet olen koonnut *can you x* -kehysten mukaan. Näitä lauseita Maria tuottaa aineistossa kolme:

Lauseen numero	Kysymyslause	Nauhoite
1.	<i>can you give me kengät please</i>	Pukeminen 2
2.	<i>can you take this paperia to roskia please</i>	Siivous 1
3.	<i>can you put more punainen</i>	askartelu 5

(TAULUKKO 8) Marian *can you x* -kehys

Ensimmäinen lause *can you give me kengät* on osa Marian pidempää vuoroa. Kokonaisuudessaan vuoro kuuluu näin: *Olli can you make me a favor? Can you give me e- kengät. Please please. Anna minulle.* Vuoron aikana Marian puhe muuttuu jatkuvasti suomenkielisemmäksi. Ensimmäinen kysymys on lausuttu kokonaan englantia käyttäen. Tätä lausetta seuraa taulukon kysymys, johon on sekoittunut suomea. Sitten Maria pyytää kaksi kertaa englanniksi, kunnes vaihtaa kokonaan suomeen. Toisaalta viimeinen lausuma jää ilmeisesti kesken. Ei ole kuitenkaan tarpeen spekuloida, kummalla kielellä Maria olisi jatkanut.

Taulukon toisessa lauseessa *can you take this paperia to roskia* kaksi osaa vaihtuu suomeksi, kun taas muissa kysymyksissä koodi vaihtuu vain yhden sanan osalta. Maria on todennäköisesti tarkoittanut sanalla *roskia*, että paperi pitäisi viedä roskakoriin, eli rosikkiin, mutta hän käyttää väärää muotoa. Partitiivi on väärässä käytössä myös *paperia*-sanasissa.

Kun katsotaan tilannetta tarkemmin esimerkissä (9), huomataan, että Maria käyttää tavallista enemmän suomea. Peräti neljä kokonaista lausetta on muodostettu suomeksi lyhyen tilanteen aikana.

(Esimerkki 9): Marian suomenkielisiä lauseita. Poistetut vuorot olen korvannut katkoviivalla.

01. Olli Maria come here I'm Vilho's room
02. Maria No Olli because we have to fix everything on
downstairs so please come
03. Maria very good Ol- Eetu very very good
04. Maria öhm
05. Maria Can you take this paperia to roskia please
06. Maria Onko sinä nälkä
07. Eetu yea
-
08. Maria No (.) Kuluta (.) first we are going to have ruoka
(.) syömään let me see
09. Maria What time is it
10. Maria (puhuu espanjaa) Eetu tule haluatko leipää
11. Maria Äm?
12. Maria Haluatko leipää
13. Eetu Maria kato leipä
14. Maria onko sinä nälkä
15. Eetu Mitä tämä leipä
16. Maria Do you want to see some Pink Panther

Esimerkissä (9) voi nähdä toisaalta Marian koodinvaihdon vaihtelevuutta. Vaikka kielet vaihtelevat keskenään jatkuvasti, ja vaihtelussa on toistuvia piirteitä, välillä vuorot ja keskustelunpätkät painottuvat selvästi enemmän englantiin tai suomeen. Rivillä 2 Maria tuottaa pitkän vuoron käyttäen vain englantia. Myös seuraava vuoro on kokonaan englanninkielinen rivillä 3. Rivillä 5 suomi jo sekoittuu englantiin. Sen jälkeen tulee Marian ensimmäinen kokonaan suomenkielinen vuoro esimerkissä rivillä 6. Tätä vuoroa seuraa kaksikielisiä lauseita sekä lisää kokonaan suomenkielisiä vuoroja, kunnes Maria palaa yksinomaan englannin kieleen rivillä 16. Katkelma on hyvä esimerkki siitä, millä tavalla Maria vaihtelee kieltä suomesta englantiin ja takaisin.

Kolmas lause *can you put more punainen* kuuluu taas siihen värisanojen kokonaisuuteen, joka on ollut tutkielmassani esillä tiuhaan. Nämä edustavat samaan aikaan sitä koodinvaihdon prototyyppiä, jossa viimeiseksi jäävä sana vaihtuu suomeksi.

Maria muodostaa vielä yhden kaksikielisen kysymyksen, joka tavallaan kuuluisi *can you* -kehykseen. *Do you* -kehyksisten lauseiden joukossa on kysymys *do you want (.) because you have painted this vihreä can you paint this vihreä*, joka sisältää *can you* -kehyksen, joten varsinaisesti Maria tuottaa neljännen tällaisen lauseen. Se toimii koodinvaihdollisesti ihan samalla tavalla kuin taulukon kolmas lause *can you put more punainen*. Toki suomen yleiskielellä sanojen muodot olisivat toisistaan eroavat; *voitko pistää lisää punaista* ja *voitko maalata tämän vihreällä / vihreäksi*. Maria ei juuri koskaan käytä värisanoista muita muotoja kuin nominatiivia, eli sanat ovat mukautuneet englannin kielioppiin.

Taulukon esimerkeistä huomataan jälleen, että Marian koodinvaihto tuntuu noudattavan sitä mallia, johon päädyin aiemmassa tutkielmassani (Pihlajamaa 2019). Lauseiden kysymyssanat on tuotettu pitkälti englanniksi, ja lauseet ovat muutenkin englantiin painottuvia, mutta objektit *punainen*, *kengät* ja *paperia* sekä *vihreä* ovat suomeksi. Tosin *paperia* saa parikseen englannin *this*-pronominin, joten tavallaan objektissa sekoittuu kaksi kieltä.

5.5. Marian *minkä väristä x* -kehys

Tässä luvussa käsittelen Marian tuottamia kysymyslauseita, joissa toistuu kehys *minkä väristä x*. Näitä kysymyksiä on kolme.

Lauseen numero	Kysymyslause	Nauhoite
1.	<i>minkä väristä on shoes</i>	Peli 1
2.	<i>okey now minkä väristä haluat</i>	Peli 1
3.	<i>okey which one whi- minkä väristä haluat now</i>	Peli 1

(TAULUKKO 9) Marian *minkä väristä x* -kehys

Ensimmäisessä lauseessa Maria osoittaa kuvan kenkiä, ja lausuu *shoes* tarkoittaen näitä kenkiä. Hän ei näin ollen käytä aineistossa aina sanaa *kengät* tai *kenkä*. Predikaatti on yksikkömuotoinen, vaikka puhe on kenkäparista. Marian ei käytä minkä väristä -kehyksen kanssa pelkästään *on*-verbiä, vaan hän kysyy nauhalla myös suomenkielisen kysymyksen *minkä väristä ovat lehdet*. Siinä taas predikaatti mukautuu monikkomuotoiseen subjektiin.

Taulukon toisessa lauseessa *okey now minkä väristä haluat* on yksinkertainen koodinvaihto, lisäys *now* on muodostettu englanniksi kysymyksen alkuun. Lausuma *okey* kuulostaa Marian puheessa toisinaan suomenkieliseltä, joskus englanninkieliseltä. Ei ole oikeastaan tähdellistä ottaa kantaa siihen, kumpaa kieltä hän käyttää sanoessaan *okey* tai *okei*. Olen päättänyt merkitä kaikki englanninkielisiksi muotoon *okey*.

Viimeinen lause *okey which one whi- minkä väristä haluat now* on ytimeltään samankaltainen toisen kanssa, mutta siinä taas on kyse laajemmasta koodinvaihdosta. Maria on ensin aikonut kysyä englanniksi, minkä värisen kortin Eetu haluaa. Hän toistaa *which*-kysymyssanan, kunnes vaihtaa kielen suomeen tuottaen paljon käytetyn *minkä väristä -kehyksen*. Maria kyllä muodostaa aineistossa *which one* -kysymyksiä, mutta taulukon lause on ainoa kerta, kun tällaiseen kysymykseen yhdistyy suomea. *Okey which one which* -osan voidaan nähdä olevan oma lauseensa, mutta olen tulkinnut vuoron niin, että kyseessä on sama lause, joka sisältää koodinvaihtoa.

Toinen kysymys *okey now minkä väristä haluat* ja kolmas kysymys *minkä väristä haluat now* eivät ole samantapaisia kuin ensimmäinen. Näillä kysymyksillä Maria ei kysy Eetulta, minkä väristä jokin asia on, vaan minkä värisen kortin hän haluaa nostaa. Lisäksi koodinvaihdon kohteena on aikaa kuvaava adverbi *now*. On mahdollista yleistää, että yleensä koodinvaihdon kohteena on lauseen objekti tai subjekti. Näissä kahdessa lauseessa Maria ottaa englanniksi ilmaistulla puhuttelulla Eetun huomioon, mutta jatkaa suomeksi. Maria kyselee lapsilta jatkuvasti, mitä he haluaisivat. Suurimmaksi osaksi hän käyttää verbiä *want*, yhteensä kymmeniä kertoja. *Haluta*-verbi on käytössä seitsemässä kysymyslauseessa. Kolme näistä lauseista on koodinvaihtotapauksia.

Peli 1 -nauhoitteella Maria muodostaa *minkä väristä -kehyksen* yhteensä 11 kertaa. Taulukon kolme tapausta ovat ainoita, joihin sekoittuu englantia. Kolme kertaa Maria toistaa kysymyksen *minkä väristä on tämä* osoittaessaan kortissa olevaa kuvaa. *Tämä* ei ole kertaakaan vaihtunut sanaan *this*. Lopuissa kysymyksissä kehyksen jälkeen esiintyy muita

sanoja, kuten substantiivit lauseissa *minkä väristä on kettu* ja *minkä väristä on lehdet*. Tästä huomataan, että *minkä väristä* -kehys esiintyy suurimmaksi osaksi kokonaan suomenkielisen aineksen kanssa aineistossa.

Maria on tuottanu *which one* -kehyksiä yhden enemmän kuin *minkä väristä* -kehyksiä, eli 12. *Minkä*-kysymyssanaa seuraa vain *värinen*-adjektiivi, muunlaisia *minkä*-kysymysnalla alkavia lauseita hän ei aineistossa muodosta.

5.6. Marian *it is* -kehys

Nyt siirryn tarkastelemaan Marian *it is* -kehysten sisältäviä lauseita. Niitä on viisi.

Lauseen numero	Kysymyslause	Nauhoite
1.	<i>it is only pupu</i>	Peli 1
2.	<i>it is oranssi</i>	Peli 1
3.	<i>it is syksy</i>	Peli 1
4.	<i>it is syksyt</i>	Peli 1
5.	<i>yes mutta poro it is e- scare</i>	Peli 1

(TAULUKKO 10) Marian *it is* -kehys

Näiden lauseiden kohdalla ei toteudu varsinaista kysymyslauseen rakennetta. Jokaisessa lauseessa Maria on kuitenkin esittänyt kysymyksen, johon hakee jonkinlaista vastausta. Myös Tolonen (2020) on tulkinnut nämä kysymyksiksi intonaation ja vastausparien perusteella.

Ensimmäisessä lauseessa Maria kysyy Eetulta *it is only pupu*. Tilanteessa Maria ja Eetu pelaavat kuvakorteilla, ja Maria esittää kysymyksiä korteissa olevista kuvista (esimerkki 10)

Esimerkki (10) Pupu-kortti

01 Maria mikä se on tämä ((kääntää kortin Eetun katsottavaksi))

- 02 Eetu ee pupu
 03 Maria pupu
 04 Eetu yes.
 05 Maria **it is only pupu**
 06 Eetu yes
 07 Maria minkä väristä on pupu

Kontekstin perusteella ei jää epäilystä, että *it is* -muodolla ei ole tarkoitettu kysyä. Tällaisia vuoropuheluita, joissa Maria kysyy samalla tavalla, löytyy useampia kautta aineiston.

Ylemmästä esimerkistä (10) nähdään Eetun syöttäneen substantiivin *pupu* keskusteluun. Siitä alkaa *pupu*-sanana toistuminen ketjumaisesti osallistujien vuoroissa. Molemmat puhuvat vain pupusta. Tässäkin tilanteessa edeltävät vuorot, tai ainakin Eetun ensimmäinen maininta pupusta, luultavasti aktivoivat tietynlaista kielenkäyttöä. Auer (1995) on kirjoittanut kielen syöttämisestä ja mallin antamisesta kaksikielisessä puheessa. Auerin mukaan monikielisissä keskusteluissa on yleisempää se, että samaa kieltä aletaan käyttää kuin se, että keskustelupareista toinen käyttää vain toista kieltä ja toinen toista ikään kuin hyväksyen toisen kielen puheeseen.

Toisesta lauseesta ei ole kovin paljon puhuttavaa. *Oranssi*-sanana suomenkielisyyttä ei ainakaan ole yllättävää. Aiemmin tutkielmassa värisanoja onkin jo käsitelty. Pelitilanne värikkäine kortteineen antaa Marialle mahdollisuuden puhua runsaasti väreistä, ja niistä puhutaan tuttuun tapaan yleensä suomeksi. On sikäli kiinnostavaa, että adjektiivi *orange* esiintyy kaksi kertaa nauhoitteella, ja toinen näistä käyttökerroista on Eetun tuottama, ei Marian.

Kolmannen lauseen *it is syksy* ja neljännen *it is syksyt* kohdalla tapahtuu mielenkiintoinen asia. Ennen kysymyksen esittämistä Maria on jo kysynyt Ollilta taulukon neljännen lauseen *it is syksy*. Esimerkistä (11) huomataan, mitä keskustelussa tapahtuu.

Esimerkki (11) *It is syksy*

- 01 Maria mm-mm **it is syksy**
 02 Eetu syksyt joo
 03 Maria syksyt on
 04 Eetu mitä

05 Maria kulta **it is syksyt**

Näyttää siltä, että Maria on ensimmäisessä kysymyksessä muodostanut sanan *syksy* oikein yksikkömuodossa, minkä jälkeen Eetu käyttää muotoa *syksyt*. Tämän jälkeen Maria alkaa käyttämään sanan monikkomuotoa. Esimerkki on keskustelussa ainoa kohta, jossa puhutaan syksystä.

Taulukon viimeinen lause yhdistelee kieliä eri tavalla kuin suurin osa tähänastisista aienistoesimerkeistä. Tällä kertaa koodinvaihtoa löytyy lauseen keskeltä kaksiosaisena: *yes mutta poro it is e- scare*. Sen lisäksi, että useampi kuin yksi sana osallistuu koodinvaihtoon, lause alkaa englannilla, vaihtuu suomeen ja takaisin Englantiin, johon se lopulta päättyy. Lauseessa on täten hieman samanlainen piirre kuin *do you* -kehysteisen lauseiden kysymyksessä *do you think that orava is coming*, mutta tässä lauseessa vaihtelu on kaksiosainen. Lauseet, joissa tällaista vaihtelua tapahtuu, ovat erittäin harvassa Marian puheessa. Hänen ysymyslauseidensa joukossa on vain 11 lausetta, jossa koodinvaihto sijoittuu sanan keskelle, eikä vain loppuun tai alkuun. Oma lukunsa on eräs toinen aiemmin käsitelty lause *do you know Olli mikä finger is tässä*, jossa koodinvaihto on englannista suomeen, takaisin Englantiin ja taas suomeen. Tämän tapainen edestakainen vaihtelu on vielä harvinaisempaa kysymyslauseissa.

Viimeistä taulukon kysymystä lukuunottamatta lauseet ovat toistensa kanssa samanlaisia koodinvaihdollisesti sekä ulkoisesti.

5.7. Loput Marian kysymyslauseista

Lopuksi ryhmittelen loput Marian monikielisistä kysymyslauseista. Nämä lauseet ovat sekalaisia kysymyksiä, joissa ei esiinny samaa kysymyskehystä siinä määrin, että saisin luokiteltua ne muihin ryhmiin. Kyseisissä lauseissa on myös runsaasti ainutlaatuisiakin seikkoja, joten haluan tästäkin syystä käsitellä nämä omina tapauksinaan. Näitä sekalaisia kysymyksiä jäi jäljelle 19. Analyysin selkeyden vuoksi olen halunnut tästä huolimatta jakaa lauseet niin, että käsittelen vain osan kysymyksistä kerrallaan. En ole ryhmitellyt näitä lauseita minkään mukaan, olen yksinkertaisesti jakanut ne satunnaisesti taulukoihin. Ensimmäiseksi otan neljä ensimmäistä lausetta tarkasteluun.

Lauseen numero	Kysymyslause	Nauhoite
1.	<i>why is this man surullinen</i>	Watching videos 3
2.	<i>why you why you why it has kaksit hanskat</i>	Pukeminen 2
3.	<i>how much sisko do you want</i>	Tammikuu
4.	<i>and how much sisko</i>	Tammikuu

(TAULUKKO 11) Marian kysymyslauseita

Taulukon ensimmäinen kysymys *why is this man surullinen* sisältää jälleen koodinvaihtoa, joka on käynyt tutuksi. Vain lauseen viimeinen osa vaihtuu toiseen kieleen, tässä tapauksessa suomeen. Toisessa kysymyksessä *why you why you why it has kaksit hanskat* toteutuu sama ilmiö, tässä viimeinen lauseke on tosin kaksiosainen.

Marialla ei näytä olevan kysymyslauseissa paljontaan sellaisia kaksikielisiä lausekkeita, joissa kaksi toisiinsa läheisesti liittyvää asiaa olisivat eri kielillä. Esimerkiksi toisen kysymyksen *kaksit hanskat* sisältää substantiivin *hanskat* ja sitä määrittävän lukusanan *kaksit*, jonka norminmukainen muoto on *kahdet*. Nämä osat kuuluvat tiukasti yhteen, ja molemmat osat on muodostettu suomeksi. Poimin esimerkkilauseeksi Marian kysymyksen *minkä väristä on tsuus*, jossa *minkä väristä* -osa ei sisällä koodinvaihtoa. Maria ei kertaakaan muodosta *minkä colour* - tai *which väri* -kehystä.

Sekoituksia, joissa lausekkeessa yhdistetään kahta kieltä, kyllä löytyy jonkin verran. Esimerkiksi Marian lauseessa *are you going to take the peli*, viimeinen sana *peli* saa englannin artikkelin *the*. Eräässä toisessa lauseessa *are you going to paint some kukka Eetu* substantiivi *kukka* saa määritesanan *some*. Nämä voidaan kyllä luokitella erillistapauksiksi, koska englannin artikkeli ja siihen liittyvä sana eivät ole samassa suhteessa toisiinsa kuin lukusana sitä määrittävään substantiiviin. Myös *some*-pronomini toimii esimerkkilauseessa enemmän tai vähemmän irrallisena täydennyksenä.

Huomio kiinnittyy siihen, että vaikka Marian kysymyslauseissa olisi kuinka paljon koodinvaihtoa hyvänsä, tietynlaiset rakennesäännöt näyttävät pääosin pätevän. Monikielisten kysymysten voidaan sanoa rakentuvan yksittäisistä osista, eikä näiden osien sisäistä koodinvaihtoa tapahdu niin paljon kuin ”osien välistä” vaihtelua. *Why is this man surullinen* näyttää muuten kysymysten joukossa tyypillisenä, mutta lause olisi poikkeava, mikäli

se olisi muotoa *why on this mies sad*. Toisaalta esimerkiksi lauseessa *can you take this paperia to roskea please* toisiinsa siteessä olevat sanat (*this paperia*) muodostavat yksittäisen lausekkeen, jossa on koodinvaihtoa. Monenlaista koodinvaihtoa on löydettävissä, mutta toistuvuutta tapahtuu.

Lauseissa 3 ja 4 *how much sisko do you want ja and how much sisko* näkyy *sisko*-sanana käytön yhdenmukaisuus. Kysymykset ovat peräisin samasta nauhoitteesta (12).

Esimerkki (12): *how much sisko*

Maria: **and how much sisko**
 Aava: where is first
 Maria: **how much sisko do you want Olli**
 Eetu: eeehh
 Maria: Eetu. Anteeksi.
 Eetu: kolme

Esimerkissä (12) Maria kysyy Eetulta, kuinka monta *sisko* hän haluaisi. Hän tosin puhuttelee ensin Eetua Ollina, mutta korjaa itseään. Nämä kaksi kysymystä seuraavat toisiinsa, mutta aiemmin nauhoitteella Maria on kysynyt kaksi kertaa pelkästään *suomea* käyttäen, kuinka monta sisarusta Eetu haluaisi. Jokaisessa kysymyksessä sana *sisko* on kuitenkin tuotettu *suomea* käyttäen.

Sukulaisuussuhteita ilmaisevat sanat kuten *sisko*, *veli* ja aiempien esimerkkien *äiti* ovat todennäköisesti tulleet Marialle tutuksi perheen kanssa vietetyn ajan vuoksi. Syy näiden sanojen käyttämiseen voi löytyä Marian halusta olla osa perhettä ja osoittaa yhteenkuuluvuutta. Holmes toteaa (2013;35), että puhuja voi vaihtaa kielestä toiseen osoittaakseen yhteenkuuluvuutta. Esimerkiksi äidistä puhuminen voi olla signaali tällaisesta. Tosin *mummy*-sana on myös Marialla käytössä, mutta *brother* ja *sister* eivät. Paitsi sormista puhuttaessa, niin kuin nauhoitteella, jolla Maria nimesi Eetun sormia englanniksi.

Nyt siirryn seuraaviin luokittelemattomiin kysymyksiin, joita olen koonnut tähän taulukkoon viisi.

Lauseen numero	Kysymyslause	Nauhoite
1.	<i>have you used saippua</i>	Pukeminen 1

2.	<i>eetu have you go to vessa</i>	Tammikuu 2
3.	<i>you don't want liima</i>	Askartelu 4
4.	<i>poliisi, is he a poliisi</i>	Watching videos 3
5.	<i>i think that now i can take vihreä eikö niin</i>	Blokus 4

(TAULUKKO 12) Marian kysymyslauseita

Taulukon lauseet 1–3 eivät sisällä aineistolla yllättäviä koodinvaihdon piirteitä. Jokaisessa lause on tuotettu englanniksi, mutta aivan viimeiset osat *saippua*, *vessa* ja *liima* ovat suomeksi. Jälleen lausepaikka tuntuu kertovan jotain koodinvaihdosta.

Lause 4 *poliisi, is he a poliisi* voidaan laskea niin sanottuihin suomi-englanti-suomi-vaihtelullisiin lauseisiin, joissa kysymyslause alkaa suomeksi, vaihtuu englantiin päättyen taas suomeen. Tässä lauseessa koodinvaihdon kohteena on sama sana kaksi kertaa. Uskon, että saman sanan toistamisella on yhteys Marian koodinvaihtoon niin, että kaksi kertaa tuotettu sana samassa lauseessa ei vaihdu kielestä toiseen, kuten muiden tällaisten kysymysten kohdalla on nähty, esimerkiksi lauseessa – – *because you have painted this vihreä can you paint this vihreä*.

Lauseessa 5 *i think that now i can take vihreä eikö niin* värisana *vihreä* on tuotettu suomeksi lähes muun lauseen ollessa englanniksi. Tämä ei ole yllättävää, mutta on huomionarvoista, että monista muista väreistä poiketen Maria on käyttänyt vihreästäkin englanninkielistä vastinetta *green* toisella nauhoitteella muodostaessaan kysymyksen *it is green*. Useimmat värisanat esiintyvät aineistossa vain suomeksi, mutta tämä on harvoja poikkeuksia värisanan *pink* lisäksi. Tässä lauseessa esiintyy vielä ainutlaatuinen osa, eli lauseen lopun *eikö niin*. Tämä on ainoa kerta, kun Maria käyttää kyseistä rakennetta kysymyslauseessa. *Eikö niin* on Marialle epätyypillinen vahvistus, jonkalaisia hänen puheessaan ei yleensä näe edes englanniksi tuotettuna. Englanninkielinen vastine voisi olla esimerkiksi *right*-interjektio, jota käytetään englannin kielessä samaan tapaan lauseiden lopussa.

Nyt jatkan Marian sekalaisten lauseiden tutkimista. Vuorossa on seuraavat viisi kysymystä.

Lauseen numero	Kysymyslause	Nauhoite
1.	<i>we need liima of course or you don't want liima</i>	Askartelu 4
2.	<i>what it is where the kettut are</i>	pele 1
3.	<i>uhh what did you wanted to put it tänne</i>	blokus 3
4.	<i>and where is pupu</i>	pele 1
5.	<i>and how it is puput oliko tämä iloinen</i>	pele 1

(TAULUKKO 13) Marian kysymyslauseita

Taulukon ensimmäinen lause *we need liima of course or you don't want liima* edustaa kysymystä, joka ei ole kysymyksen muodossa, mutta Maria kysyy sillä, haluaako Olli liimaa. Olli vastaakin kysymykseen toteamalla englanniksi, että hän ei halua liimaa (13).

Esimerkki (13): *You don't want liima*

1. Maria not this is Eetu's yours we have to do it now and you have to put these papers you have cut **and we need liima of course or you don't want liima**
2. Olli I don't
3. Maria okay

Kysymyksessä Maria tuottaa sanan *liima* kahteen otteeseen suomeksi, kuten hän on tehnyt *poliisi*-sanalla lauseessa *poliisi, is he a poliisi*. Kyseessä on täten jälleen esimerkki lauseesta, jossa samaa sanaa ei muodosteta sekä englanniksi että suomeksi.

You don't want -muoto kysymykseksi tarkoitettuna on Marialla esillä muuallakin. Saman nauhoitteen täysin eri kohdassa Maria kysyy Ollilta, haluaako hän enää maalata. Kysymyksen hän esittää näin: *you don't want to paint anymore*. Tähänkin Olli vastaa, jälleen kieltävästi. Sanaa *liima* käytetään nauhoitteessa vain suomenkielisenä. Tilanne on

muuten puhujille tyypillisesti englanninkielinen. Vain yksittäisiä puheen osia on tuotettu suomeksi.

Taulukon toinen lause *what is it where the kettut are* sisältää sekä varsinaisen kysymysrakenteen *is it* että epäsuoran kysymyslauseen. Suomenkielinen *kettut* on ainoana vaihtuvana osana kysymyksessä, ja se taipuu monikossa.

Kysymys 3. *what did you wanted to put it tänne* ja 4. *where is pupu* eivät sisällä erikoislaatuksia piirteitä. Molemmissa koodinvaihto sijoittuu lauseen loppuun suomenkielisenä. Kolmannen lauseen tilanteessa Maria pelaa Eetun ja Ollin kanssa Blokus-nimistä lautapeliä ja kysyy Ollilta, mihin laudan kohtaan haluaa asettaa pelaamiseen käytettävän palan. Keskustelussa ei juuri käytetä *tänne*-adverbia tai vaihtoehtoista pronomia *tähän*. Marian mukaisesti myös lapset sanovat toistuvasti *here* asetellessaan paloja pelilaudalle. Kolmannessa lauseessa kuitenkin käytetään sanaa *tänne*.

Neljännän kysymyksen *where is pupu* konteksti paljastaa, että Maria on juuri kääntänyt kuvakortin Eetun katsottavaksi ja kysyy suomeksi, mitä kortissa on. Kortissa on pupun kuva, ja Eetu vastaa kuvan esittävän kyseistä eläintä.

Viimeinen taulukon kysymyksistä on esitetty samassa yhteydessä neljännän kysymyksen kanssa. Lause *and how it is puput oliko tämä iloinen* yhdistää kaksi kysymyslauseetta, joista ensimmäisessä yhdistyy englanti ja suomi (*and how it is puput*), toinen taas on täysin suomenkielinen (*oliko tämä iloinen*). Suomeksi esitetty lause on ikään kuin tarkentava tai jatkava kysymys edelliselle kysymykselle, ja se seuraa samassa vuorossa välittömästi edeltävää kysymystä, joten olen luokitellut tämän yhdeksi monikielisesti kysymyslauseeksi.

Nyt siirryn Marian loppuihin sekalaisiin kysymyslauseisiin. Näitä jää jäljelle viisi kappaletta.

Lauseen numero	Kysymyslause	Nauhoite
1.	<i>angry miksi</i>	pele 1
2.	<i>how to go to eee to the puisto</i>	pele 1
3.	<i>is the susi coming</i>	pele 1
4.	<i>don't you want sininen</i>	askartelu 1

5.	<i>mikä se on circle ja mikä se on square</i>	tammikuu
----	---	----------

(TAULUKKO 14) Marian kysymyslauseita

Ensimmäinen lause on yksi vuoronsa. Tilanteessa Maria kysyy Eetulta, onko kortissa näkyvä poro iloinen vai vihainen. Eetu kuvailee kuvan poroa sanoen, että hahmo näyttää vihaiselta. Maria esittää kysymyksen *angry miksi*, jossa kysymyksen ainoana merkinä on *miksi*-kysymyssana. Kysymys kuuluu niihin harvoihin tapauksiin, joissa Maria sekoittaa suomea ja englantia lyhyissä, parin sanan kysymyksissä. Suurin osa aineiston monikielisistä kysymyslauseista on pitempiä, tyypillisen lauseen mukaisia kysymyksiä.

Toisessa kysymyksessä *how to go to eee to the puisto* aivan viimeinen sana vaihtuu suomeen. Maria näyttää hakevan sanaa puistolle. *Puiston* kanssa esiintyy artikkeli *the*. Kaikkiaan lauseessa ei tapahdu mitään ainutlaatuista.

Kolmas lause *is the susi coming* on myös tyypillinen, mutta nyt vaihtuva sana on kysymyksen keskellä. Havainnot koodinvaihdon sijoittumisesta lauseen loppuun ovat toki toistuvia, mutta tämäkin esimerkki on osoitus siitä, että koodinvaihtoon liittyy muutakin. Molemmissa kysymyksissä **puheen kohteena oleva** asia on vaihtunut suomeen. Toisen lauseen puhekontekstissa Eetu on ilmaissut halunsa mennä puistoon hihkaisemalla *mennään puistoo*. Puisto tulee keskustelun aiheeksi, ja Maria alkaa puhumaan puistosta suomea käyttäen. Tässä voi mahdollisesti olla kyse koodinvaihdon syöttämisestä, koska Eetu puhui ensin puistosta, mutta samalla puisto on aiheena oleva konkreettinen asia, josta keskustelijat puhuvat. *Is the susi coming* -tapauksen kontekstissa susi on keskustelun hallitseva aihe, josta puhutaan. Tällä voi olla myös vaikutusta koodinvaihtoon.

Neljäs lause *don't you want sininen* on yksi väritapauksista. Lause kuuluu tavallaan *do you* -lauseisiin, tässä lause esitetään negatiivisena. Monikielisten kysymyslauseiden kohdalla tämä on ainoa *don't you* -kysymys, jos mukaan ei lasketa *you don't want liima* – ja *you don't want to paint anymore* -lauseita, joissa on sama *etkö sinä halua* -tiedustelu. Toisaalta ”väärin” muodostettu osa *you don't* voi *don't you* -rakenteen sijaan näissä tapauksissa olla tarkoituksellista, sillä myös intonaatiolla voidaan osoittaa kysymystä varsinkin espanjassa (Farias 2013), joka on Marian äidinkieli, mutta jossain määrin myös suomessa (Iivonen 1978, 2001). Lause ei ole rakenteensa lisäksi ole aineistossa omalaa- tuinen.

Taulukon viides kysymys *mikä se on circle ja mikä se on square* on esitetty kahta sanaa lukuunottamatta suomeksi. Tällä kertaa vaihtuvina sanoina ovat lauseen subjektit *circle* ja *square*. Kun verrataan Marian aiemmin esiteltyihin monikielisiin kysymyksiin, hänelle tavanomaisemmat muodot voisivat olla esimerkiksi *where is the ympyrä ja what is the neliö*. Marian koodinvaihto sisältää vaihtelua englantiin suomenkielisissä lauseissa että suomeen englanninkielisissä lauseissa, vaikka englannista suomeen vaihtelu onkin hänellä yleisempää.

6. OSALLISTUJIEN KOODINVAIHDON VERTAILUA

Tässä luvussa vertailen Marian, Eetun ja Ollin koodinvaihtoa kysymyslauseissa. Katson, millä tavalla osallistujat vaihtavat koodia ja mikä on englannin ja suomen suhde.

6.1. Osallistujien kysymysten vaihtelutyypin esittely

Lauseita voidaan tutkia siitä näkökulmasta, millainen on kielten koodinvaihdon järjestys. Kysymystä, joka alkaa englannilla päättyen suomeen, voidaan kutsua ES-kysymykseksi. Tässä tapauksessa *E* merkitsee englantia ja *S* suomea. Jos taas lause alkaa englannilla, vaihtuu suomeen, mutta palaa englantiin, se voidaan nimetä ESE-lauseeksi. Tällainen esitystapa on toimiva keino havainnollistaa, mitä lauseissa tapahtuu.

Periaatteessa vaihtelutyyppejä voisi olla loputtomasti. Aineistoni kysymyslauseiden vaihtelu on onneksi kuitenkin niin hillittyä, että minun on mahdollista tehdä tällainen jaottelu. Käyn osallistujien vaihtelut ensin läpi puhuja kerrallaan, sen jälkeen vertailen puhujia keskenään. Aloitan Eetusta, minkä jälkeen siirryn Olliin. Marian vuoro on viimeisenä.

Eetun lauseet sisältävät vain kahta vaihtelutyyppeä. Nämä tyypit ovat vaihtelut SE ja SES. Eetu tuottaa seitsemän kysymystä, jotka alkavat suomella, mutta päättyvät englantiin (SE). Vain yksi kysymys poikkeaa tästä. Se alkaa suomella, vaihtuu englanniksi ja päättyy suomeen (SES).

Ollin vaihtelutyypit ovat ES ja ESE. Hän muodostaa kolme kysymystä, jotka alkavat englannilla ja vaihtuvat suomeen (ES). Yhden kysymyksen hän on tuottanut niin, että se alkaa englannilla, vaihtuu suomeen ja taas englantiin (ESE).

Marian kysymyslauseissa näkyvissä olevia vaihteluita ovat ES-vaihtelu, ESE-vaihtelu, SE-vaihtelu, ESES-vaihtelu, SESE-vaihtelu sekä ESESE-vaihtelu. ES-vaihtelu on ehdottomasti kaikista yleisin näistä. Maria tuottaa tällaisia englannin kautta suomeen vaihtuvia lauseita 40 kappaletta. ESE-lauseita on toiseksi eniten, niitä hän muodostaa seitsemän. SE-tyyppisiä kymyksiä löytyy kolme. ESES-tyyppisen kysymyksen Maria on tuottanut kerran. Kaikkia loppuja tyyppejä, eli SESE-, ESESE-, SES- ja ESES-kysymyksiä on yksi kutakin. Näissä lauseissa kieli vaihtuu edestakaisin useasti, mikä on harvinaista Marian kysymyslauseissa. Muiden osallistujien kohdalla tätä ei tapahdu lainkaan. Jo pelkästään

tämän luokittelun perusteella voidaan tehdä päätelmä siitä, että Maria tai lapset eivät tapaa kysymyslauseissa vaihtaa koodia kielestä toiseen lauseensisäisesti useita kertoja.

Kun otetaan tarkastelun alle Eetun ja Ollin monikielisten kysymysten vaihtelutyypit lauseittain, huomataan, että ne ovat peilikuvia toisistaan. Eetun SE-muotoinen kysymykset ovat päinvastaisia vaihtelultaan kuin Ollin ES-tyyppiset kysymyslauseet. Eetun ja Ollin tapauksessa nämä ovat hallitsevia vaihteluita. Heidän ainoat toisen tyyppiset kysymyksensä ovat niin ikään vastakohtia, nimittäin Eetun SES ja Ollin ESE. Eetu ei ole näin ollen kertaakaan aloittanut monikielistä kysymystä englanniksi aineistossani. Olli taas ei ole kertaakaan käyttänyt suomea kysymyksen alussa. Harmi, että lapset ovat esittäneet kysymyksiä niin rajatusti, koska isommalla määrällä voitaisiin sanoa tarkemmin, miten säännöllistä koodinvaihtoa oikein onkaan.

6.2. Kielten vaihtelun ja kehysten suhde

Eetun toistuvia kehyksiä ovat *kuka it is* – ja *missä se on* -kehukset, joista ensimmäisiä on neljä kappaletta ja jälkimmäisiä kaksi. Toisaalta tästä kehyksestä löytyy myös variaatiot *missä x* -kehys, joita on yksi kappale, ja *missä on x* -kehys, joita Eetu tuottaa myös yhden. Englannin ja suomen vaihteluiden järjestyksellä ei näytä olevan tekemistä Eetun kehysten kanssa. *Missä x* -, *missä se on* – ja *missä on* -kehyksiä kyllä seuraa kolmessa tapauksessa neljästä vain englanninkielistä puhetta, mutta aineistosta löytyy myös lause *missä se on mummy ja isä*, jossa kieli palautuu taas suomeen sen vaihtuessa ensin englantiin. Eetun kielten järjestys noudattelee jossain määrin kehyksiä, mutta *kuka it is* -kehys itsessään osoittaa, että kehykset eivät kulje yhdessä kielen vaihtelun kanssa. Kehysten sisäistä vaihtelua löytyy myös.

Ollin kysymyksistä löytyy yksi toistuva kehys, *where is x*, joka muodostetaan kahdessa lauseessa; *where is other kengät ja where is tosi paljon musta*. Molemmissa lauseissa on ES-vaihtelu, mutta kieli ei vaihdu toisessa lauseessa heti kehyksen jälkeen. Kehykset ovat kokonaan englanniksi, mutta täytyy muistaa, että vain kahdessa lauseessa on kehys.

Mitä tulee Marian kehyksiin, niistä löytyy johdonmukaista koodinvaihtoa paljonkin. Varsinkin *are you going to* -kehysteiset lauseet ovat hyvin samanlaisen vaihtelun alla. Jokaisessa viidessä kysymyksessä koko lause on englanninkielinen lukuunottamatta viimeistä sanaa. Kukin lause on näin ollen ES-vaihtelullinen, ja kehys on englanninkielinen.

Myös do you -kehyksissä on näkyvissä samaa kaavaa, neljästätoista *do you* -lauseesta kahdeksatoista on ES-vaihtelu. Lisäksi vain yhdessä näistä lauseista useampi kuin yksi sana vaihtuu suomeen. Kehys on niin ikään kokonaan englanniksi tuotettu.

Itse asiassa kaikki toistuvat kysymyskehykset, on tuotettu yksikielisinä. Marian kehysten sisäistä vaihtelua ei ole, toisin kuin Eetun kehyksissä. Kehyksillä ja koodinvaihdolla voidaan sanoa näin ollen olevan tietynlainen suhde, koodi ei kehysten sisällä tapaa vaihtua.

Ei ole kuitenkaan mieltä sanoa, että kehyksillä olisi merkittävästi tekemistä vaihtelun kanssa. Englanninkielisen kehyksen jälkeen seuraa usein englantia, joskus suomea. Vaihtelu koskee enemmänkin yksittäisiä sanoja kehyksestä riippumatta. Joskus englanninkielistä kehystä seuraa lisää englantia, kuten kysymyksessä *it is only pupu*, joskus kieli vaihtuu oitis suomeen, niin kuin lauseesta *it is oranssi* huomataan. Näistä molemmat ovat ES-lauseita, mutta toisessa kehyksen jälkeen käytetään englantia. Suomenkielisten kehysten kohdalla vaihtelu ei ole myöskään mutkatonta, niin kuin lauseet *missä se on circle* ja *missä se on hattu for Pekka* osoittavat. Ensimmäisessä lause vaihtuu englantiin heti kehyksen jälkeen, jälkimmäisessä tulee vielä yksi sana suomeksi.

Lyhyesti sanottuna vaikka lauseet näyttäisivätkin kehysten perusteella yhteneväsiltä, kyseessä on enemmän puhujien koodinvaihdon luonne yleisesti, ei kehysten ehdollistama vaihtelu. Puhujien kielten vaihtelun luonteeseen kuuluu enemmän kielten vaihtelun korostuminen lauseiden loppuissa sekä tietynlaisten sanojen, kuten värien ja puheena olevien asioiden, esimerkiksi pelikorttien kuvien, vaihtuminen suomesta englantiin.

Marian hallitseva vaihtelutyyppe on ES-vaihtelu. Hänen koodinvaihtonsa voidaan sanoa olevan lähempänä Ollin tapaa vaihtaa kieltä kuin Eetun, koska Ollin päävaihtelutyyppe on myös ES-vaihtelu. Lasten koodinvaihto on kuitenkin keskenään samalla yhtenäistä, kielet vaihtelevat samalla tavalla poikien välillä. Kielikohtainen vaihtelu vain on erilaista kysymyksissä. Lausepaikoissa, joissa Eetu käyttää suomea, Olli käyttää englantia. Peilikuvamaisuus on läsnä poikien kysymyksissä tiukasti.

6.3. Osallistujien koodinvaihdon kielten tarkastelua

Eetun kymmenestä kysymyksestä viidessä ainoa suomeksi sanottu sana on kysymyssana lopun lauseen seurattessa englanniksi. Kaksi kysymystä taas vaihtelevat enemmän

suomeen, ja näissä lauseissa englanniksi esiintyy yksi sana. Lopuissa kolmessa lauseessa englantia sekä suomea käytetään enemmän. Jokainen kysymys alkaa suomeksi, ja kieli vaihtuu englantiin.

Olli aloittaa kaikki paitsi yhden kysymyksensä englanniksi. Näissä kieli vaihtuukin suomeen. Tämä sana on myös ainoa suomenkielinen lauseissa. Yksi, muista poikkeava lause aloitetaan suomella. Tässäkin kysymyslauseessa vain yksi sana on suomeksi. Ollin puhe on muutenkin hyvin englanninkielistä. Ollin kaikista vuoroista vain 8 % yhdistelee englantia ja suomea. Eetun vastaava luku on 19 % ja Marian 11 %. Olli ei myöskään ole kaikilla nauhoittella mukana, mikä selittää osaltaan kaksikielisten kysymyslauseiden matalaa määrää.

Maria esittää aineistossani 54 monikielistä kysymystä. Näistä seitsemässä hän muodostaa suomenkielisen kysymyskehysten, kun mukaan lasketaan *eikö niin* ja kahden kokonaisen kysymyksen sisältävä virke, jonka toinen lause on tuotettu suomeksi (*and how it is puput oliko tämä iloinen*)

33:ssa kysymyksessä koodi vaihtuu ainoastaan viimeisessä sanassa. Kolmessa näistä tapauksista kieli vaihtuu suomesta englantiin. Kaikissa 30:ssä lopussa lauseessa kysymys on muuten englanninkielinen viimeistä sanaa lukuunottamatta. Koodinvaihto näyttää olevan kysymyslauseiden kohdalla Ollin ja Marian välillä toistensa kaltaista eroten Eetun kysymysten koodinvaihdosta.

Eetun ja Ollin kysymyksiä tarkasteltaessa käy ilmi, että Eetun kysymyssanoissa ei näy englantia muuta kuin yhden lauseen kohdalla. Olli taas tuottaa kysymyssanat yksinomaan englanniksi. Marian kysymyssanoissa englanti on myös edustetumpi. Hän muodostaa englanninkielisen kysymyssanan 43 kertaa. Vain yhdeksän kertaa Maria tuottaa suomenkielisen kysymyssanan. Näistä yksi on liitettyä lauseeseen, jossa on myös englanninkielinen kysymysosa. Englannin ja suomen jakautumisen suhteen Marian kysymyslauseet ovat siis lähempänä Ollin kysymyksiä kuin Eetun.

Maria muodostaa yleensä suomenkielisen monikon nominatiivin kysymyksissä silloin, kun sitä tarvitaan, mutta muiden sijamuotojen käyttö ja taivutus ei ole hänen kysymyslauseissaan läsnä. Englannin toimiessa lauseessa matriisikielenä **suomi mukautuu siihen**, eli esimerkiksi partitiivia ei ole näkyvissä Marialla englannin mukaisesti (*do you want to see orava*). Myers-Scotton (1993:229) toteaaakin, että matriisikieli asettaa morfosyntaktisen mallin toiselle kielelle. Myöskään Olli ei taivuta suomenkielisiä sanoja

sijoissa monikielisissä kysymyksissä (*i take uusi, where is tosi paljon musta*). Myers-Scottonin ajatus siitä, että koodinvaihtoon kuuluu upotuksen mukautuminen matriisikielen on kuitenkin kyseenalaistettu, kuten tutkielman alussa kävi ilmi. Auer ja Muhamedowa (2005) osoittavat, että lauseeseen upotettu kieli voi säilyttää kielioppinsa. Marian kysymys *do you want pinkkiä* on yksi esimerkki tästä. *Pinkkiä* on partitiivissa, jota ei ole englannin kieliopissa. Se on säilyttänyt suomenkielisen sijamuotonsa.

Ollilla tai Eetulla ei ole yhtään tapausta, jossa suomenkielen partitiivia olisi käytetty. Eetun kysymyksissä tämä johtuu myös siitä, että hänen nomininsa ovat melkein aina englanniksi, eivät suomeksi.

Kolu (2016) tutkii artikkelissaan suomen ja ruotsin välistä koodinvaihtoa ja kieleen opotettujen substantiivien sekä verbien taipumista eri nuorisoryhmien puheessa. Puhujaryhmät ovat Helsingistä, Haaparannasta ja Tukholmasta. Tutkimuksen mukaan taivutusstrategiat ja upotetun kielen mukautuminen eivät ole yhtenäisiä eri ryhmien kesken. Haaparannan puhujaryhmissä upotettu kieli eli ruotsi mukautui suomeen, joka oli keskustelujen matriisikieli. Tukholmasta saatiin samanlaisia tuloksia silloin, kun matriisikielenä käytettiin suomea. Helsingin puhujaryhmässä taas matriisikieli oli ruotsi, ja suomi taipui enimmäkseen suomen kieliopin mukaan (Kolu 2016).

Omassa aineistossani on huomattavissa kumpaakin taivutusstrategiaa. Ainakin Maria taivuttaa sanoja joskus suomen taivutussääntöjen mukaan, mutta useimmiten upotetut suomenkieliset sanat seuraavat englannin morfosyntaktisia malleja.

Kaiken kaikkiaan koodi vaihtuu osallistujien kesken pääpiirteittäin samalla tavalla, eli siinä mielessä, että lauseensisäistä koodinvaihtoa kielestä toiseen ja takaisin ei juuri nähdä. Lisäksi suurin osa kysymyksistä sisältävät vain jompaakumpaa kielistä niin, että vain yksi tai kaksi sanaa on tuotettu toisella kielellä.

Eroavaisuusiakin puhujien välillä löytyy. Maria ei koskaan vaihda kieltä kiinteän kysymyskehysten sisällä. Näin ei tee myöskään Olli. Eetu taas tekee tällaisen vaihdon useampaan otteeseen kehyksessä *kuka it is*.

Marian kysymyksistä löytyy eniten koodinvaihtoa, kieli vaihtelee lauseen sisällä jopa useammin kuin kaksi kertaa. Tällä tarkoitan sitä, että kieli alkaa englannilla, vaihtuu suomeen, vaihtuu englantiin ja taas suomeen. Lasten kysymyslauseissa tällaista ei tapahdu.

Ylivoimaisesti suurin osa osallistujien kysymyslauseista ovat sellaisia, että vain yksi sana on tuotettu joko suomella tai englannilla, kun loput lauseesta on kokonaan toisenkielinen. Vaihtuvana sanana on yleensä nomini. Tässäkin suhteessa puhujien koodinvaihto on yhtenäistä. Kolu (2016) on havainnut artikkelissaan, että myös hänen tutkimansa puhujat vaihtavat koodia yleensä lauseen lopussa, niin sanotussa remaattisessa osassa. Remaattinen osa liittyy lauseen informaatorakenteeseen. Iso suomen kielioppi (VISK § 1370) määrittelee lauseen informaatorakenteen seuraavasti:

Lauseen informaatorakenteeksi sanotaan sen informaation annosteluun liittyvää jäsenystä: mihin informaatio liittyy, mitä pidetään annettuna ja mitä esitetään ilmauksen varsinaisena uutisena. Informaatorakenteeseen kuuluu lauseen jakautuminen temaattiseen ja remaattiseen osaan; jälkimmäistä sanotaan yleensä lyhyiden vuoksi reemaksi.

(VISK § 1370)

Kolu toteaa puhujien koodinvaihdon tapahtuvan reemapaikassa objektina, subjektina, predikatiivina tai adverbialina. Myös minun aineistossani koodinvaihto keskittyy pääosin kyseiseen lauseen paikkaan samoina lauseenjäseninä. Muunkinlaista vaihtelua on, mutta puhujia yhdistää monen kysymyksen kohdalla tämä asia.

7. PÄÄTÄNTÖ

Olen tässä tutkielmassa tutkinut espanjalaisen au pair -Marian ja tämän kahden suomalaisen hoitolapsen, Ollin ja Eetun, välisiä monikielisiä keskusteluja ja näissä keskusteluissa muodostettujen kysymyslauseiden sisäistä englanti-suomi-koodinvaihtoa. Tutkimuskysymykseni ovat olleet seuraavat:

1. Millaista lauseensisäistä koodinvaihtoa osallistajat käyttävät kysymyslauseissa?
2. Millä tavalla osallistujien koodinvaihto eroaa toisistaan kysymyslauseissa?
3. Millaisissa vuorovaikutuskonteksteissa koodinvaihtoa sisältäviä kysymyslauseita käytetään?

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen olen vastannut läpi analyysin. Osallistujien koodinvaihto näyttäytyy aineistossa jokseenkin johdonmukaiselta. Monet sen piirteistä, kuten koodinvaihdon tapahtuminen lauseen lopussa, useimmiten lauseen reemapaikassa, on toistuvaa.

Toinen usein toistuva piirre on se, että kieli vaihtuu suurimmassa osassa lauseista vain yhden sanan kohdalla. Poikkeuksia löytyy vain muutamia. Osa tapauksista tosin on sellaisia, että koodia vaihtava sana ei ole määriteltävissä, mutta muissa tapauksissa havainto pitää paikkansa.

Useimmiten vaihtuvana sanana on nomini, erityisesti substantiivi tai pronomini. Yksi vaihtelullinen, tarkkarajainen ryhmä ovat värisanat. Värisanat vaihtavat koodia kysymyslauseissa johdonmukaisesti.

Olen vastannut toiseen tutkimuskysymykseen osallistujien koodinvaihtoa vertailevassa kappaleessa. Koodinvaihto eroaa puhujien välillä vain vähän. Eroavaisuuksia ovat Marian ajoittainen monimutkaisempi koodinvaihto lasten kysymyslauseisiin verrattuna. Eetun laueet eroavat muiden kysymyksistä niin, että Eetu aloittaa suurimman osan kysymyslauseista suomalaisella kysymyssanalla. Olli ja Maria tuottavat suurimmaksi osaksi englanninkielisiä kysymyssanoja.

Hypoteesini toiseen tutkimuskysymykseen oli, että lasten koodinvaihto olisi samanlaista, ja lauseet eroaisivat Marian kysymyksistä. Tutkimus kuitenkin osoittaa, että Ollin ja Marian kysymyslauseet ovat lähempänä toisiaan koodinvaihdollisesti. Kysymyssanojen kielivalinta osoittaa hypoteesini vääräksi. Lopulta koodi vaihtuu osallistujien välillä hyvin samalla tavalla.

Kiinnostava seikka on näkyvissä kielten jakautumisessa kaikkia kysymyslauseita tarkasteltaessa. Asia ei liity suoraan tutkielmani aiheeseen, mutta panin merkille, että Olli käyttää englantia kysymyksissä suhteessa enemmän kuin Eetu. Eetulla kokonaan englanninkieliset kysymykset ovat vähemmistö, toiseksi isoin ryhmä ovat englantia ja suomea sekoittavat kysymyslauseet. Ollilla monikieliset kysymykset ovat vähiten käytössä suhteessa muihin. Marialla kysymykset jakautuvat samalla tavalla. Myös hän käyttää pelkästään suomenkielisiä kysymyksiä enemmän kuin englantia ja suomea sekoittavia kysymyksiä.

Kolmas tutkimuskysymys saa myös vastauksen pitkin tutkielmaa. Olen löytänyt tutkielman aikana joitakin spesifejä konteksteja, joissa koodi vaihtuu. Yksi näistä konteksteista on puheen aiheena oleva asia. Varsinkin pelikorteilla pelatessa korttien kuvissa näkyvät esineet ja asiat vaihtuvat osallistujien puheessa suomeksi muuten englanninkielisessä lauseessa.

Toinen tilanne, jossa koodi nähdään usein vaihtuvan, on koodin syöttäminen keskusteluun. Keskusteluissa näkyy tapauksia, joissa jokin sana sanotaan tietyllä kielellä ensimmäistä kertaa keskustelun aikana. Tämän jälkeen keskustelukumppani alkaa käyttämään tätä samaa sanaa sillä kielellä, vaikka muuten tuottaisi toisenkielistä puhetta.

Hypoteesini kolmanteen tutkimuskysymykseen oli, että konteksti ei aina tarjoa vastausta koodin vaihtumiseen. Tämä oletamus pitää paikkansa.

Tein puhujien koodinvaihdosta samanlaisia havaintoja kuin Tolonen (2020) omassa tutkielmassaan. Nominat edustuvat paljon koodia vaihtavina lauseen osina. Myös kysymyssanojen edustuminen tietyllä kielellä on samanlaista kuin Tolosen tuloksissa.

Edellisessä tutkimuksessani (Pihlajamaa 2019) tein samoja havaintoja kuin nytkin, mutta sain selville uusiakin seikkoja osallistujien koodinvaihdosta. Aiemmin en tarkastellut kokonaisia lauseita samalla tavalla kuin tein nyt. Keskityin enemmän siihen, mitkä sanat vaihtavat koodia. Nyt olen saanut tietoa kokonaisten lauseiden rakenteista.

Samoista keskusteluista on julkaistu paljon tutkielmia, ja lisää on tulossa. Au pair -keskustelut tarjoavat paljon mielenkiintoista materiaalia tutkittavaksi, ja tämä tutkielma täydentää näitä tutkimuksia. Tutkimusta voitaisiin tehdä vielä muista lauseista, kuten Marian käskylauseista.

Tutkielman luotettavuus on ongelmallinen aihe. Maria on tuottanut paljon enemmän kysymyksiä kuin lapset. Varsinkin Ollin kaksikieliset kysymykset jäävät vähäisiksi. Tämä kannattaa pitää mielessä osallistujia vertailtaessa. Toinen luotettavuuteen vaikuttava tekijä on nauhoitusten litteroinnin keskeneräisyys. Tein tutkimuksen valmiista litteraateista videoita vain vähän apuna käyttäen, eikä kaikkia nauhoitteita ole vielä litteroitu. Ehkä uusista litteraateista voisi saada lisää monikielisiä kysymyksiä tarkasteltavaksi.

Lisätutkimusta voisi tehdä myös muista monikielisistä au pair -keskusteluista, joiden kielinä on suomi. Au paireista on tehty monenlaista tutkimusta, mutta koodinvaihdon näkökulmasta tutkimusta on vaikeampi löytää, varsinkin Suomessa toteutettua.

Tutkielmani tulokset eivät ole kovin yleistettävissä. Eri puhujaryhmillä ja puhujilla on omat tapansa tuottaa kaksikielistä puhetta, eikä esittelemiäni tuloksia voi yleistää esimerkiksi kaikkiin au pair -keskusteluihin. Lisäksi tutkimuksesta ei voi tehdä varmoja johtopäätöksiä esimerkiksi siitä, miten Maria käyttää suomea puheessaan muissa yhteyksissä.

LÄHTEET

AUER, PETER & MUHAMEDOWA, RAIHAN 2005: *Embedded Language and Matrix Language in Insertional Language Mixing: Some Problematic Cases*. Rivista di Linguistica.

AUER, PETER 1995: The pragmatics of code-switching: a sequential approach. Artikkel.

CACOULLOS, RENA TORRES 2018: *Bilingualism in the Community. Code-switching and Grammars in Contact*. Cambridge University Press.

FARÍAS, VALENZUELA M. 2013: *A Comparative Analysis of Intonation Between Spanish and English Speakers in Tag Questions, Wh-questions, Inverted Questions, and Repetition Questions*. Revista Brasileira de Linguística Aplicada

FRICK, MARIA 2003: *Kaksikielistä räökkimistä. Koodinvaihdosta Tartonsuomalaisten sähköposti- ja kasvokkai keskusteluissa*. Pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.

GARDNER-CHLOROS, PENELOPE 2009: *Code-switching*. Cambridge University Press

GASKINS, D., BACKUS, A., QUICK, A.E 2019. *Slot-and-Frame Schemas in the Language of a Polish and English-Speaking Child: The Impact of Usage Patterns on the Switch Placement*

GASKINS, D., FRICK, M., PALOLA, E (2019). *Towards a usage-based model of early code-switching: Evidence from three language pairs*. Oulun yliopisto.

GUMPERZ, JOHN J. 1977: *The sociolinguistic significance of conversational codeswitching*. RELC Journal 8, 2 (1977)

GUMPERZ, JOHN J. 1982: *Discourse Strategies*. Cambridge University Press.

HALLIKAINEN, TOPI 2019: Kognitiivisen konstruktiokieliopin näkökulmia vetäiverbin polysemiaan. Oulun yliopisto.

HASSAN, ZANA MAHMOOD 2019: *A Sociolinguistic Study of Kurdish EFL University Students*. University of Sulaimani.

HOLMES, JANET 2013: *Introduction to Sociolinguistics*. Routledge.

IIVONEN, ANTTI 1978. *Is There Interrogative Intonation in Finnish?* Lund University

IIVONEN, ANTTI 2001. *Intonation in Finnish Questions*. Teoksessa W. Van Dommelen & T. Fretheim (toim.), *Nordic prosody*.

KOLU, JAANA 2016. *Onko suomen ja ruotsin koodinvaihdolla kielioppia? Substantiivien ja verbien taivutus Haaparannan, Tukholman ja Helsingin kaksikielisissä keskusteluissa*. Jyväskylän yliopisto.

LANGACKER, RONALD 2008: *Cognitive Grammar. A Basic Introduction*. Oxford University Press.

LAUTTAMUS, TIMO 1992: *Lainaaminen ja koodinvaihto*. Virittäjä.

MYERS-SCOTTON, CAROL 1993: *Duelling Languages*. Oxford Clarendon.

NILEP, CHAD 2006: *'Code switching' in sociocultural linguistics*. Colorado Research in Linguistics.

PIHLAJAMAA, JARNO 2019: *Koodinvaihto espanjalaisen au pairin ja suomalaisten hoitolasten keskusteluissa*. Oulun yliopisto

PILTO, JOUNI 2019: *Kun kaksivuotias vastaa au pairille ei-kielellisesti. Kuvakortteihin tukeutuvan keskustelun multimodaalisia piirteitä*. Oulun yliopisto.

POUTIAINEN, MARI 2019: *Au pair korjattavana ja opetettavana*. Oulun yliopisto.

VISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2008: Iso suomen kielioppi. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <https://kaino.kotus.fi/visk/sisallys.php?p=1370>

VISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2008: Iso suomen

kielioppi. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <https://kaino.kotus.fi/visk/sisallys.php?p=888>

ZABRODSKAJA, ANASTASSIA 2009: *Evaluating the Matrix Language Frame model on the basis of a Russian–Estonian codeswitching corpus*. International Journal of Bilingualism.